

Fejér megye településeinek arculatáról, avagy a TAK-ok szerepe az építészeti minőség javulásában

Értékelő tanulmány

FEJÉR MEGYEI ÉPÍTÉSZEK KAMARÁJA

Készítette: Németh László – elnök

8000 Székesfehérvár, Várkörút 23. fszt. 3.
T:22/385-317 E-mail: fejermek@fejermek.hu
T/F:22/784-789 Honlap: www.fejermek.hu

2018-12-22

2017. Január 1-vel kezdődött meg a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény végrehajtása. Az önkormányzatokra váró feladatok, tehát a településképi arculati kézikönyv és a településképi rendelet megalkotásának határideje 2017. október 1.

A Miniszterelnökség Építészeti és Építésügyi Helyettes Államtitkársága, valamint háttérintézménye, a Lechner Tudásközpont mind a településeknek, mind a törvény végrehajtásában a településeket segítő többi szereplőnek számos formában biztosít támogatást.

Az önkormányzatok a településkép védelméről szóló törvény végrehajtásában az országos és területi építésszamarákra, a megyei önkormányzati és állami főépítészre, valamint az Országos Főépítési Kollégiumra támaszkodhatnak, ezért a Miniszterelnökség külön figyelmet fordít a meglévő és leendő főépítészek szakmai támogatására.

2016. évi LXXIV. Törvény a településkép védelméről

4. § (1) A településképi rendelet szakmai megalapozása érdekében településképi arculati kézikönyv (a továbbiakban: kézikönyv) készül.

(2) A kézikönyv a - települések természeti és épített környezete által meghatározott - településképi jellemzők bemutatásának és minőségi formálásának eszköze. A kézikönyv feltárja és ismerteti a településen belül jól elkülönülő egyes településrészek arculati jellemzőit és értékeit, és ennek figyelembevételével szöveges és képi megjelenítés formájában javaslatot tesz a településképhez illeszkedő építészeti elemek alkalmazására.

5. § (1) A kézikönyv és a településképi rendelet az egy település által önállóan foglalkoztatott települési főépítész vagy több település által közösen foglalkoztatott térségi főépítész (a továbbiakban együtt: önkormányzati főépítész) közreműködésével készül.

(2) A kézikönyv egyeztetése során a Magyar Építész Kamara, a településképi rendelet egyeztetése során az állami főépítési hatáskörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal véleményét ki kell kérni.

314/2012. (XI. 8.) Korm. Rendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről

16. A településképi arculati kézikönyvre vonatkozó általános szabályok

21. § (1) A kézikönyv szemléletformáló célt szolgál, amelyet a települési

önkormányzat normatív határozata mellékleteként fogad el.

(3) A kézikönyvben - a településképi követelmények megalapozására - meg kell határozni a település településkaraktert meghatározó településképi jellemzőit, a településképi szempontból egymástól jól elkülönülő településrészeket arculati jellemzőikkel és értékeikkel, a településképi minőségi formálására vonatkozó javaslatokat, valamint a településképhez illeszkedő építészeti elemeket.

43/A. § 5) A kézikönyv a (3) bekezdés szerinti javaslatok, észrevételek figyelembevételével, az önkormányzati főépítész közreműködésével készül.

(6) A polgármester az elkészült

a) kézikönyv és településképi rendelet tervezetét partnerségi véleményezésre bocsátja a 29/A. § (1) vagy (5) bekezdése szerinti helyen, a kézikönyv és a településképi rendelet módosításának tervezetét partnerségi véleményezésre bocsátja a 29/A. § (1) vagy (6) bekezdése szerinti helyen,

b) kézikönyvet véleményezésre megküldi a Magyar Építész Kamarának, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóságnak, az illetékes nemzeti park igazgatóságnak, a világörökségi egyeztetési szakterület tekintetében a kulturális örökség védelméért felelős miniszternek, műemléki és régészeti egyeztetési szakterület tekintetében a fővárosi és megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási (fővárosi kerületi) hivatalának, honvédelmi és katonai rendeltetésű terület érintettsége esetén a honvédelemért felelős miniszternek,

c) településképi rendeletet véleményezésre megküldi az állami főépítési hatáskörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatalnak, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóságnak, az illetékes nemzeti park igazgatóságnak, a világörökségi egyeztetési szakterület tekintetében a kulturális örökség védelméért felelős miniszternek, műemléki és régészeti egyeztetési szakterület tekintetében a fővárosi és megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási (fővárosi kerületi) hivatalának, honvédelmi és katonai rendeltetésű terület érintettsége esetén a honvédelemért felelős miniszternek.

(7) A (6) bekezdés szerint megküldött tervezetet a (6) bekezdésben meghatározott szervek - a (9) bekezdés szerinti feltöltést követő naptól számított - 21 napon belül véleményezik. A partnerségi véleményezésre a 29/A. § (7) bekezdés b) pontja az irányadó.

(8) A polgármester az elfogadás előtt ismerteti a képviselő-testülettel a beérkezett véleményeket, az el nem fogadott véleményeket és azok indokolását, egyeztetés esetén a jegyzőkönyvet, illetve az elfogadott vélemények alapján a kézikönyv tervezetében és a településképi rendelet tervezetében javasolt módosításokat.

FEJÉR MEGYEI
ÉPÍTÉSSZEK KAMARÁJA

FEJÉR MEGYEI
KORMÁNYHIVATAL

MINISZTERELNÖKSÉG

Fejér megye polgármesterei
és építész kamarai tagjai részére

MEGHÍVÓ

a Fejér Megyei Kormányhivatal és a Fejér Megyei Építésszek Kamarája szervezésében
a Miniszterelnökség Építészeti és Építésügyi Helyettes Államtitkárságának

szakmai továbbképzésére

a településképi arculati kézikönyv és a településképi önkormányzati rendelet elkészítéséről

Időpont: 2017. április 19. (szerda) 10.00 óra

Helyszín: Megyeháza, Díszterem
Székesfehérvár, Szent István tér 9.

Program:

9.40 – 10.00	Regisztráció
5 perc	Dr. Simon László kormány megbízott megnyitója Németh László elnök köszöntője
90 perc	Miniszterelnökség Építészeti és Építésügyi Helyettes Államtitkársága tájékoztató előadása a településképi védelmről szóló törvényről, a településképi arculati kézikönyv és a településképi önkormányzati rendelet elkészítéséről
30 perc	Konzultáció

A rendezvényen való részvételére feltétlenül számítunk!

2017. április 11.

Tisztelettel:

Fülek Zsolt s.k.
helyettes államtitkár

A 2017. április 19-i szakmai továbbképzésen
elhangzott, hogy:

2017 év végéig kapnak időt a helyhatóságok
a településképi rendeletük, illetve az arculati
kézikönyvük elfogadására. A
Miniszterelnökség szerint az így
rendelkezésre álló további három hónapra
azért is szükség van, mert eddig csak a
települések mintegy kétharmada látott neki
érdemben a munkának. Az önkormányzatok
támogatása érdekében indokolt a
településképi rendelet és a településképi
arculati kézikönyv elkészítésére vonatkozó
határidő december 31-re módosítása –
erősítette meg lapunk érdeklődésére a
Miniszterelnökség.

A Magyar Építész Kamara elnöksége a 25/2017. (07.07.) sz. MÉK Elnökségi határozatával úgy dönt, hogy a TAK véleményezését – szerződésben szabályozottan, miniszterelnökségi támogatás felhasználásával - a területi kamarákkal készített el. Véleményezési szempontok a 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet 12. mellékletében előírt TAK tartalmi követelmények szerint:

- 1.Bevezetés,köszöntő
- 2.A település bemutatása, általános településkép, településkarakter
- 3.Örökségünk, a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők
- 4.Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával
- 5.A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató, közterületek településképi útmutatója – utcák, terek, közparkok, közkertek
- 6.Jó példák bemutatása: épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása
- 7. Jó példák bemutatása: sajátos építményszerűségek, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések
- 8. Beépítési vázlatok (nem kötelező tartalom)

A Fejér megyei települések arculati kézikönyveinek véleményezésében részt vevő kollégák:

- Erdei László
- Farkas Zoltán
- Fülöp Zoltán
- Igari Antal
- Karé Krisztián
- Kúthy Anikó
- Mahler György
- Németh László
- Rezsnyák Péter
- Rombauer Gábor
- Sipiczki Zoltán
- Tatai Róbert
- Vajnai Endre

Fejér megye településeinek száma: 108

Összes véleményezett TAK: 107

Várhatóan Besnyő településnek nem készül el az arculati kézikönyve.

Nyitott kérdés a TAK-ok jövője, tartalmuk beépülése a településkép védelmi rendeletbe ?

2018. december 14-én 14:00 órakor SZAKMAI FÓRUMOT tartottunk Székesfehérváron, a Szabadművelődés Házában. (Füredősor 3.)

A fórum nem volt nyilvános, meghívott vendégeink megyei főépítészek, a TAK-ok készítésében, bírálatában részt vevő kollégák voltak.

A FÓRUM címe: „FEJÉR MEGYE TELEPÜLÉSEINEK ARCULATÁRÓL, AVAGY A TAK-OK SZEREPE AZ ÉPÍTÉSZETI MINŐSÉG JAVULÁSÁBAN”

A FÓRUMOT akkreditáltattuk a MÉK-nél, a 2018/324 bírálati sorszám alatt elbírált szakmai továbbképzés pontértéke: 1,5 pont

FEJÉR MEGYEI ÉPÍTÉSZEK KAMARÁJA

8000 Székesfehérvár, Várkörút 23. fszt. 3.
T:22/385-317 E-mail: fejermek@fejermek.hu
T/F:22/784-789 Honlap: www.fejermek.hu

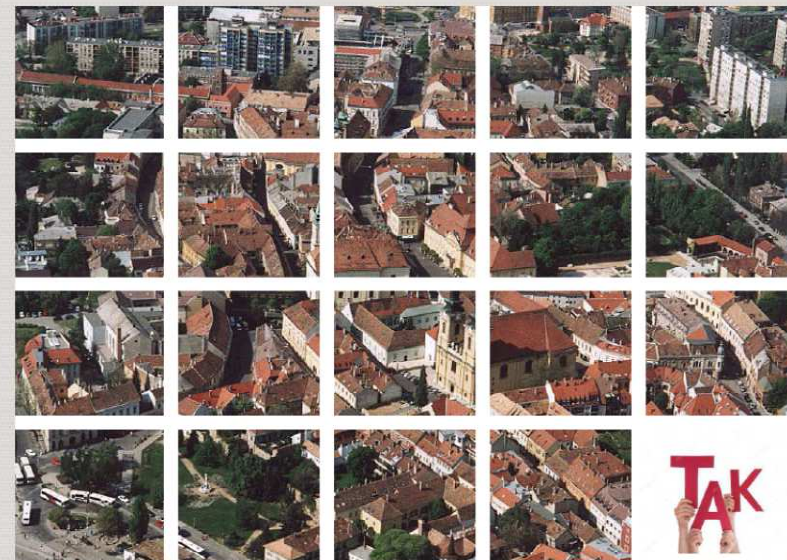
A FEJÉR MEGYEI ÉPÍTÉSZEK KAMARÁJA TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT A

„FEJÉR MEGYE TELEPÜLÉSEINEK ARCULATÁRÓL,
AVAGY A TAK-OK SZEREPE AZ ÉPÍTÉSZETI
MINŐSÉG JAVULÁSÁBAN”

SZAKMAI FÓRUMRA

A SZAKMAI FÓRUM HELYE: SZABADMŰVELŐDÉS HÁZA - 104-ES TEREM
SZÉKESFEHÉRVÁR, FÜRDŐSOR 3.

IDŐPONT: 2018. DECEMBER 14. (PÉNTEK) 14:00 ÓRA

A FÓRUM NEM NYILVÁNOS, MEGHÍVOTT VENDÉGEINK MEGYEI FŐÉPÍTÉSZEK, A
TAK-OK KÉSZÍTÉSÉBEN, BÍRÁLATÁBAN RÉSZT VEVŐ KOLLÉGÁK.

A FÓRUM programja:

14:00-15:00 Fejér megye településképi arculati kézikönyvei - előadó Németh László, FÉK elnök

15:00-16:00 Székesfehérvár arculati kézikönyve - előadó Csutiné Schleer Erzsébet, TAK készítő építész

16:00-17:00 Műemlékek a TAK-ban - előadó Igari Antal, megyei főépítész

Részletek Németh László FÉK elnök előadásából:

Az első TAK véleményezés 2017. szeptember 07-én történt.

Fehérvárcsurgó, Magyaralmás, Moha, Sárkeresztes arculati kézikönyvét egy-egy „vállalkozó” kolléga opponensi véleménye alapján vitattunk meg.

A települések TAK-ját a Városépítési Tanácsadó és Tervező Iroda Korlátolt Felelősségű Társaság készítette.

Valószínűleg a határidő miatt kisé sablonosra, helyenként értelmezhetetlen, ismétlődő szövegre egyszerűsödött (még a polgármesteri köszöntő is azonos)

a négy település arculati kézikönyve.

Sajnos az alábbi véleményt kellett leírnunk:

Moha, Sárkeresztes, Magyaralmás, Fehérvárcsurgó Településképi Arculati Kézikönyve nem redukálódhat egy kissé átdolgozott, kiegészített „Ctrl c – Ctrl v” munkává!

Többek között az alábbi, ismétlődő képeket találtuk mindegyik TAK-ban:

Szomszédság funkciója:

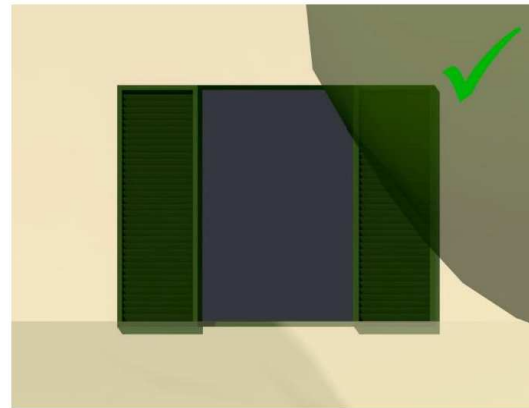
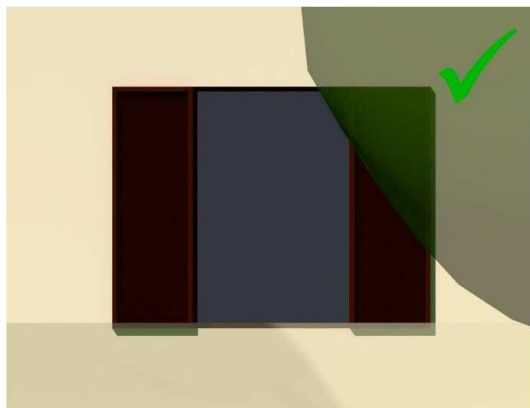
A közlekedési felületek összeköttetést biztosítanak a településen belüli és településközi forgalom számára. A szomszédság funkciója oly módon játszik szerepet mindezekben, hogy meghatározza, hogy mely célközönség és milyen szállítási eszközök igénybevételével veheti birtokába a szomszédos területeket. A funkcionális kialakítás mind anyaghasználat, mind szélesség, mind anyagminőség szempontjából tehát elvárás.

KÖZPARKOK, KÖZKERTEK KIALAKÍTÁSÁRA SZÓLÓ JAVASLAT

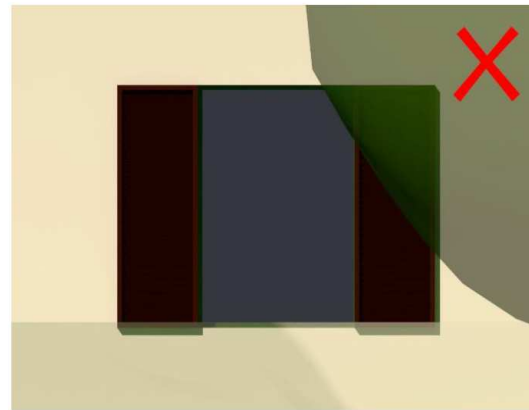
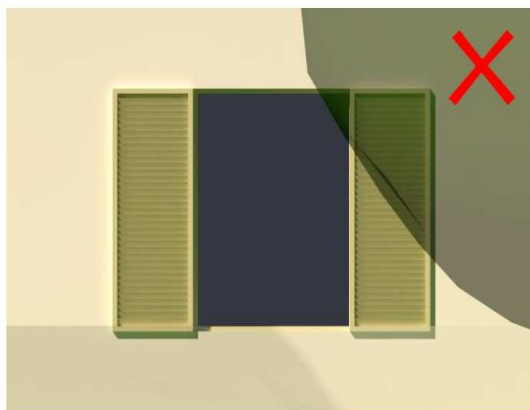
Közparkok és közkertek kialakítása, tervezése során a legfontosabb szempontok: a szükséges funkciók arányos és megfelelő elhelyezése, az akadálymentes megközelítési lehetőség, a sokféle igényt kielégítő, funkciógazdag kialakítás, és a magas szintű esztétikum, továbbá a gyomosító, inváziós növényfajok kerülése. Mivel a feladat komplex, igen sokrétű és számos szereplő együttműködését követeli meg, javasolt a közparkok, közkertek megtervezését és kivitelezését szakemberekre bízni.

Nyílászárók esetében az alábbi színhasználat például JAVASOLT:

A sötétbarna és a sötétzöld szín mellett – természetesen – a fehér nyílászárók elhelyezése is javasolt.

Az alábbi színhasználatok NEM JAVASOLTAK:

Kérdés: Mi a különbség a bal felső és a jobb alsó kép között, mitől nem támogatandó a bal alsó színhasználat?

A kezdeti „nehézségek” után némileg üdítően hatott ránk Dunaújváros arculati kézikönyve. A TAK készítője Nemesánszky Ildikó kissé szakított a kézikönyvek tipizált formavilágától, egyedi stílusban próbálta bemutatni az egykori Sztálinvárost.

Az idő szűkösségének tudható be a szokatlanul nagy számú helyesírási hiba, és hiányos munkarész.

forrás: Dunaújváros Építészeti Kalauz 1950-1960

A Vasmű út természetesen a Vasműhöz vezetett. A gigantikus gyárat reprezentálta a monumentális bejárat.

Az evangélikus templom ünnepélyes alapkövetétele 1993. december 4-én, felszentelése 1996. május 25-én volt. Tervezője Nagy Tamás Ybl Díjas építész.

A dunaújvárosi templom építészeti ősfarmákat, archetípusokat használ, az épület mégsem historizáló; rengeteg kapcsolódási pontja, gazdag kapcsolat-rendszere ellenére - helyesebben azzal együtt - nagyon határozott identitással, személyiséggel, "arccal" bíró ház. Az első benyomás a templom legalapvetőbb gesztusa: az erdélyi erődtemplomok, kerített templomok világát megidéző elkerítés, körülzárás. A bekerítés ugyanakkor nem az elhatárolódás, az elzárkózás gesztusa - sokkal inkább a védelemé, a biztonságé, a menedéké. Ezzel idéződik meg az evangélikus jelmondat is: "erős vár a mi Istenünk".

A vastag, végtelenül egyszerű eszközökkel, mégis szinte szobrászilag formált falak súlyt, erőt, tekintélyt, tartást és méltóságot adnak a térnek; a térformálás organikus rendjét modern a racionalitás hatja át.

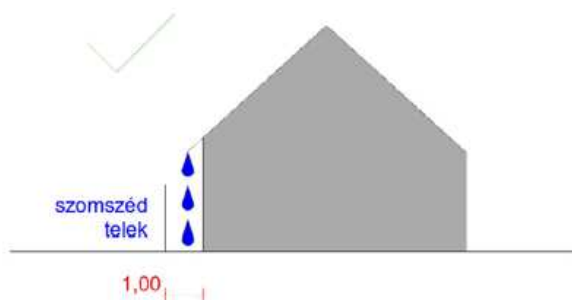

Az 1993-1995 között épült római katolikus templom szerkezete a maga nemében bravúros. Szerkezete fúrt cölöpökre támaszkodó, gerendarácson álló monolit vasbeton altemplom, acél rácsos tartókból kialakított főtemplom-tér, előregyártott vasbetonelem fedéssel.

Megépült az egyetem főépülete előtti park, ami Dunaújváros egyik legújabb, legszínvonalasabb köztere.

Sok szomszédsági perpatvaról kíméljük meg magunkat, ha úgynevezett csurgóra építjük a házunkat, vagyis az ereszünk nem lóg a szomszéd telke fölé! ennek a megoldásnak az is a előnye, hogy a lejtős terepen sem folyik a víz a házunkra, és nem kell egyeztetnünk a szomszéddal, ha le akarjuk festeni a homlokzatot, vagy ki akarjuk tisztítani az ereszt.

A Dunaújvárosi Főiskola
(Egyetem) új épülete
bekerülhetett volna a TAK-ba

További, szépen összeállított településképi arculati kézikönyvek:

Bakonykúti – készítő: Fehér Vártervező Kft.

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ - ÓFALU

Bakonykúti történeti településrésze a Szabadság utca, Petőfi utca és az Ady Endre utca. A településképet meghatározó régi utcák mentén alapvetően oldalhatáron utcafrontonra, vagy annak közelébe épültek az épületek. A telek megközelítése legtöbb esetben a tornácvégi bejáratú ajtón, a tömör kerítésen épített nagykapun lehetséges. Az oldalkertben sok helyen nyárikonyha, pince épült. A teljes történeti terület utcafronti kialakítása, épület-elrendezése és épülettömege megtartandó a hagyományos falukép miatt. Az eredeti településkarakterre jellemző földszintes, kivételesen földszint+tetőteres, 3,5-4,5 m épületmagasságú építésmód a jellemző. Az épületek jellemző szélessége 6-7 m közötti. Minden esetben oldalhatáron álló beépítésűek a lakóházak, a melléképületek közül a pajták, színek és állattartó épületek a lakóépület mögé épültek.

Kincsesbánya – készítő: Bodó Beáta és társai

Kincsesbánya lakónépessége jelenleg 1540 főre tehető. A település szolgáltatási köre U alakban került kiépítésre a településközpontban. A település fejlődését a 1999-ig a bauxitbányászatnak köszönheti, mára azonban a bauxit kitermelése befejeződött. A bánya megszűnését követően a településkép jelentősen átalakult, a régi bányaépületek egy részét elbontották, más épületek új funkciót kaptak.

A településüzemeltetéssel összefüggő feladatok kizárólag az önkormányzatra hárultak, ezzel új feladat elé állítva Kincsesbánya közösségét.

A település lakóit dicséri, hogy a megváltozott körülmények ellenére a település gondozott és folyamatosan fejlődik.

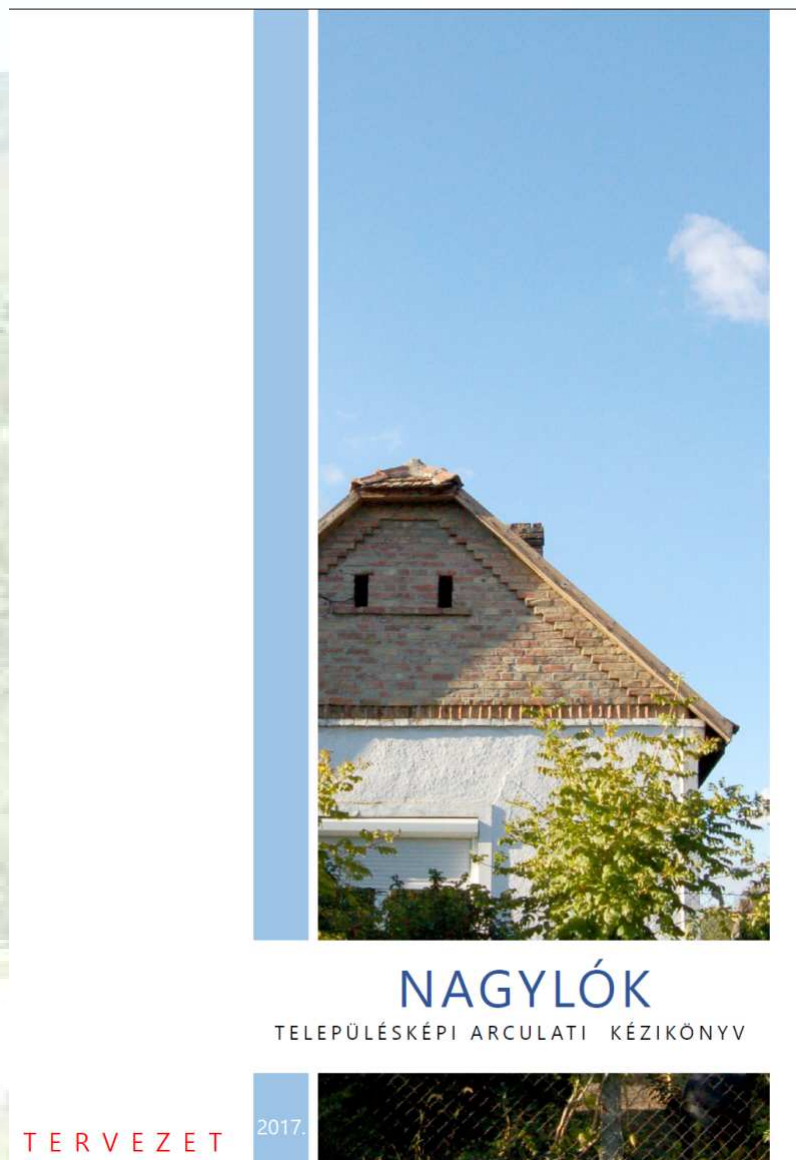
LAKÓTELEP BEMUTATÁSA

Kincsesbánya település centruma a Szeghegy észak-keleti lejtőjénél lévő dombokra épült. A lakótelep a Kossuth Lajos utca és a Kincsesi utca kereszteződésében található.

Nagylók – készítő: Kovács Ádám

TARTALOMJEGYZÉK

	1
	BEVEZETÉS
3. oldal	
	2
	NAGYLÓK BEMUTATÁSA
5. oldal	
	3
	ÖRÖKSÉGÜNK
13. oldal	
	4
	TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK
27. oldal	
	5
	AJÁNLÁSOK
25. oldal	
	6
	JÓ PÉLDÁK
35. oldal	
	7
	JÓ PÉLDÁK – SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK
37. oldal	

A modern közigazgatás megteremtése során az uradalmi pusztákat 1850-ben községi szervezetbe sorolták, és az adóközség székhelyét Nagyhantason rendezték be, majd a székhelyet 1872-ben Nagylókon szervezték. A szervezet 1872 őszén változatlan maradt, amikor a vármegye beleegyezett Zichy Pál gróf azon kérelmébe, hogy „az anyaközség” ezután Nagylók legyen. Az anyaközség elnevezés Nagylókpuszta volt, ahol egy uradalmi épületrészben megszervezték a községközi adminisztrációt.

1897-ben a község lakóinak száma 2174 fő, a nagylóki jegyző Magyary Sándor, aki ekkor 20 esztendő és 1897. február 18-án választották meg erre a tisztségre. A 9 pusztából álló községben 26 iskolaköteles tanuló volt. A körorvos hetente egy alkalommal látogatta meg a községet, akinek a székhelye 1877-től Sárosdon volt. Az első világháború Nagylóktól is súlyos áldozatokat követelt. A lóki falukép alakítása az 1930-as években indult meg, majd 1945 után felgyorsult.

2 FALUSIAS LAKÓTERÜLET

A településrész arculata, növényzettel átszőtt utcaképe jellegzetes mai magyar falusi utcakép. Jellemzően aszfaltozott úthálózata és a járda közötti zóldsáv biztosítja az utca kedvező, arányos és tágas megjelenését. Elsősorban lakóterületi funkciója van. Enyhén lejtős részek a központban található park területével határosan vannak. Az oldalhatáros beépítési mód mellett ritkán áll egy szabadonállóan elhelyezett épület. Az előkertés beépítés lehetőséget biztosít zöldfelületek kialakítására, melyre gondozott, beállt utcakép jellemző. Az új építés ritka, inkább a bővítés és a felújítás dominál. A vasút nyugati felén érdekes sugaras szerkezetű úthálózat található, mely zárodása déli irányban nem teljes.

Martonvásár – készítő: Völgyzugoly Műhely Kft. , mely véleményünk szerint az egyik legjobb TAK készítő vállalkozás volt!

MARTONVÁSÁR

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

2017. december

2. MARTONVÁSÁR BEMUTATÁSA

Martonvásár Fejér megyében, a Szent László-patak mentén fekszik, a fővárostól cca. 20 km-re. A városon áthaladó 7-es főút köti össze Budapesttel és Székesfehérvárral. A település rendelkezik autópályakijáráttal (M7), így igen könnyen megközelíthető mind közúton, mind közösségi közlekedési eszközökkel (vonattal, autóbuszszal). A nagy forgalmú főút ellenére a település mellékúti csendesek, nyugodt lakókörnyezetet biztosítanak.

Martonvásár, a fejlődő kisváros

Napjainkra a város erős fejlődésnek indult, a lakosság lélekszáma a folyamatos és a komoly beruházások következtében tartósan növekszik. 2013 óta Martonvásár a járás székhelye. A városban számos intézmény korszerűsödött, épült fel az évek során, közterületek újultak meg. A település fekvéséből, közlekedési kapcsolataiból adódóan nemcsak a helyben, hanem a megyeszékhelyen, Székesfehérváron és környékén vagy akár a budapesti agglomerációban dolgozóknak is ideális lakóhelyet biztosít.

3. ÖRÖKSÉGÜNK

Martonvásár számos épített értékkel rendelkezik, melyek egy része védelem alatt áll, azonban sok olyan értéket képviselő épület található a városban, melyek az épített környezet kiemelkedő és karakterformáló elemei, így megőrzésre érdemesek.

A település legértékesebb látnivalói az egykori Brunsztvik-kastély és parkja, valamint a római katolikus templom és a Gyermekkert, melyek műemlékek.

Brunszvik-Habsburg-Dreher-kastély és parkja

A kastély 1773-1775 között épült barokk stílusban. 1875-ben kapta meg neogót stílusjegyeit. Napjainkban a Magyar Tudományos Akadémia Mezőgazdasági kutatóintézete kísérleti gazdaságával a kastély fenntartója. A kastélyban Beethoven Emlékmúzeum is üzemel.

A közel 70 hektáros angolpark természetvédelmi terület. A Szent László-patak felduzzasztásával alakították ki a tavat, benne szigettel. A parkba érkezve egy tájékoztató táblán mindenki számára elérhetővé válik a különböző faegyedek fellelhető helye.

7. MAI JÓ PÉLDÁK

Brunszvik-Beethoven Kulturális Központ

A jó tömegformálású, klasszikus arányú épületet részletképzései teszik egyedivé. Minőségi, természetes anyaghasználatával, egyedi nyílászáróival a klasszikus arányokhoz modern megjelenés társul. Az épület hangsúlyos pontja az oromzat. A központ kisvárosi léptéke ellenére, kitűnik környezetéből.

7. MAI JÓ PÉLDÁK

Tóth Iván sportcsarnok

A sportcsarnok épülete modern tömegformálású és anyaghasználatú. Az egyszerű tömeg egyedi részletekkel és hangsúlyos színhasználattal válik teljessé.

Családi ház

A Rákóczi Ferenc utcai családi ház klasszikus oromfalas, nyeregtetős kialakítású. A két épülettömeget fehér keret fogja össze. Anyaghasználatában a hagyományos, természetes anyagokhoz mai modern anyagok társulnak.

Elfogadható volt egyéb települések jó példáinak bemutatása is!

Családi ház Szentendrén

Az új épület a telken korábban álló, elbontott vályog parasztház helyére épült, visszaidézve annak hagyományos tömegét, de a különleges, aszimmetrikus utcai homlokzat, a kertkapcsolatot biztosító nagyméretű nyílások, a belső terek modern szemléletet tükröznek. Az épületben természetes, és újrafelhasznált, az elbontott épületből származó anyagokat is alkalmaztak.

Forrás: <http://epiteszforum.hu/okologikus-csaladi-haz-szentendren>

7. MAI JÓ PÉLDÁK

Szemüveglencse gyár Mátészalkán

“Az utcáról az egyszerű megjelenésű, de határozottan ívelt homlokzatú iroda-épület látszik. Az áttetsző, csupa üveg földszint felett „lebegő”, hajlított tömbként feltűnő épület a tevékenységre utaló lencse domborulatát idézi.”

Borászat Kéthelyen

“A főbb épülettömegek látszó beton, valamint táblás burkolatból kereteket kaptak, melyek közé vagy üvegfelületek, vagy tömör burkolt felületek feszülnek be. Az épület a rákerülő táblás burkolat tulajdonságaiból következően változtatja a megjelenését, hol zöld, hol narancssárga, de pirosas és barnás színben is játszik.”

Nadap – készítő: Völgyzugoly Műhely Kft.

NADAP
TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017. szeptember

8. MAI JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

Mediterrán hangulat Nadap napfényes lejtőin

A templom szomszédságában fekvő, lejtős terepre épült családi ház megbújik a telek mélyében. A terepviszonyokhoz illeszkedve három főbb épülettömbből áll, melyek egymáshoz képest szinteltolással kerültek kialakításra. Ennek köszönhetően az ház megőrizte a hagyományos népi építészetben jellemző kellemes arányokat, mérete nem tűnik túlzónak. A mediterrán hangulatot a terrakotta bontott téglá, a falakon futó vadszőlő, a franciaablakok, a mediterrániumra jellemző stílusú cserépfedés, és a kis hajlásszögű tetőszakaszok teremtik meg. A mediterrán életérzést erősíti az épületrészeket összekötő fedett-nyitott terek sokasága, ahonnan gyönyörű panoráma nyílik a környező tájra. A tornác kortárs újraértelmezését is felfedezhetjük. A beépítés, az épület és a kert kialakítása az apró részletekig megtervezett, és kivitelezésük során időtálló, értékes, természetes anyagok kerültek felhasználásra. 2015-ben a családi ház – kiemelkedő elismerésként – Fejér Megyei Építőipari Nívódíjban részesült.

8. MAI JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

Kortárs tornácos ház Budakeszin

A kellemes arányokat megtartó kortárs épület esetében, a tornác, mint vezérgondolat alakította a tervezést. A tornác, nem klasszikus formájában, hanem csak mint motívum, előkép jelenik meg az épületen: az utca felé zártabb, az udvar irányában nyitottabb formában. Az épület előnyére vált, hogy egyetlen erős – Budakeszihez kötődő – gondolat mentén épült fel, és nem alakult az egymástól idegen ötletek sokaságának bemutatóterévé.

Lapostető vagy magastető?

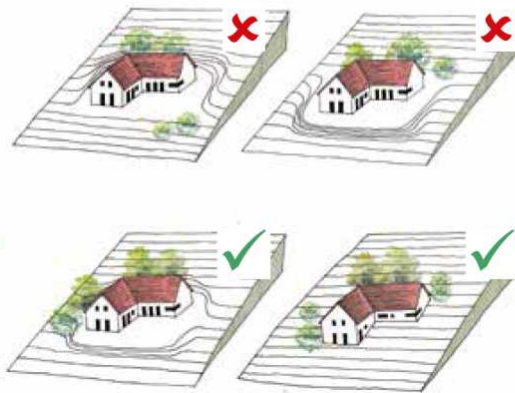

Nadap – készítő: Völgyzugoly Műhely Kft.

7. ÉPÍTÉSZETI AJÁNLÁSOK

● Új, fejlődő lakóterületek

A terepviszonyok figyelembe vételével helyezzük el épületünket!

Alkalmazkodjunk a kialakult épületmagasságokhoz!

Kis hajlásszögű tetőt építsünk, lapostető helyett!

Telepítés

Az új, fejlődő lakóterületek jellemző beépítése szabadon álló, vagy oldalhatáron álló. Az épületek elhelyezése előkertekkel történik. Új épület tervezésekor alkalmazkodjunk az utcában kialakult előkert mérethez!

Házunk elhelyezésénél vegyük figyelembe a terep adottságait. A tereprendezést igyekezzünk a legszükségesebb mértékre korlátozni! Ha a telek mérete vagy lejtése nem teszi lehetővé a tereprendezés nélküli építkezést, akkor kövessük a földgyenleg elvét, amikor a kiemelt és a visszatöltött föld mennyisége azonos. Ebben az esetben is fontos a megfelelő geometriájú házforma, hogy az alkalmazott bevágások és feltöltések ne legyenek zavaróan nagyok. A túlzott mértékű feltöltés vagy bevágás nemcsak megváltoztatja a természetes domborzatot, de költséges megoldás is. Nagyobb lejtésű telek esetén jó megoldás lehet az épület szinttelalással való kialakítása. Egyetlen nagy épület helyett kisebb épülettömegek létrehozása javasolt.

Magasság, szélesség

Az új, fejlődő lakóterületeken az épületek jellemzően földszintes kialakításúak, kis hajlásszögű tetővel. Az épületek szélessége változó, nem egységes. Az összetett alaprajzok, és a garázsok épülettömegbe helyezése miatt egy épületen belül is különböző szélességű épületszakaszok, kiugró vagy visszahúzott épületrészek váltakoznak.

Tetőkialakítás

Az alkalmazott tetőhajlásszög az új, fejlődő lakóterületen $15-45^\circ$ közötti, de semmiképpen sem több, mint 45° . A lapostető alkalmazásának nincs hagyománya Nadapon, a dombokon megjelenő lapostetős épület tajidegen lenne a völgy felől nézve. Az egyszerűbb tetőformák mellett megjelentek a bonyolultabb alaprajzokhoz igazodó, összetettebb tetőformák is.

Mór – Kossuth Lajos utca, építész - Dankó Kristóf

Nádasdladány TAK – készítő: Bodó Beáta és társai

NÁDASDLADÁNY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

Falusias lakó településrész

A falusias lakó településrészen változatos építészeti megjelenésű, az épületek a különböző építési korok stílusjegyeit viselik magukon. A belterületen a hagyományos háromosztatú parasztházak a leggyakoribbak, de hasonló arányban fordulnak elő a 70-es években épült magassíkszintes un. sátoztetős kockaházak. Kisebb számban ugyan, de megjelennek a mainak mondható tört alaprajzú, konytolt nyeregtetős épületek is. A Fő út és a Kossuth Lajos utca mentén találhatóak a település templomai, a posta, az általános iskola, a Polgármesteri Hivatal és a közösségi ház, melyek magábatoglalják a település központját. Az épületek legjava magastetős cserépfedéssel és visszafogott vakolatszínézéssel készültek.

FALUSIAS LAKÓ TELEPÜLÉSRESZ

TELEPÍTÉS

Új épületek telepítése a meglevő épületek homlokvonalának figyelembe vételével történhet, ez a legtöbb esetben előkertés beépítést jelent.

Az épületek jellemzően az oldalhatárra épültek, javasolt továbbra is ezt a beépítési módot alkalmazni.

Javasolt az épületeket az északi telekhatártól legfeljebb 1 méterre építeni.

TETŐKIALAKÍTÁS

A tetők kialakításánál a környező házakat kell figyelembe venni. Legtöbb esetben hagyományos nyeregtető, esetleg kontyolt nyeregtető illik az utcaképhez.

A tető hajlásszöge 35-40 fok között legyen, lapostetős ház pedig semmiképp ne épüljön.

Egyszerű tetőformákkal beépített környezetben kerülni kell az összetett tetők alkalmazását.

Családi ház – Dunaújváros, Újpentele

Családi ház – Székesfehérvár

Utcakép?

Pákozd

Velence

A kamarai véleményezés értelme, (rész)eredménye - **Tabajd** (1022 lakos) TAK

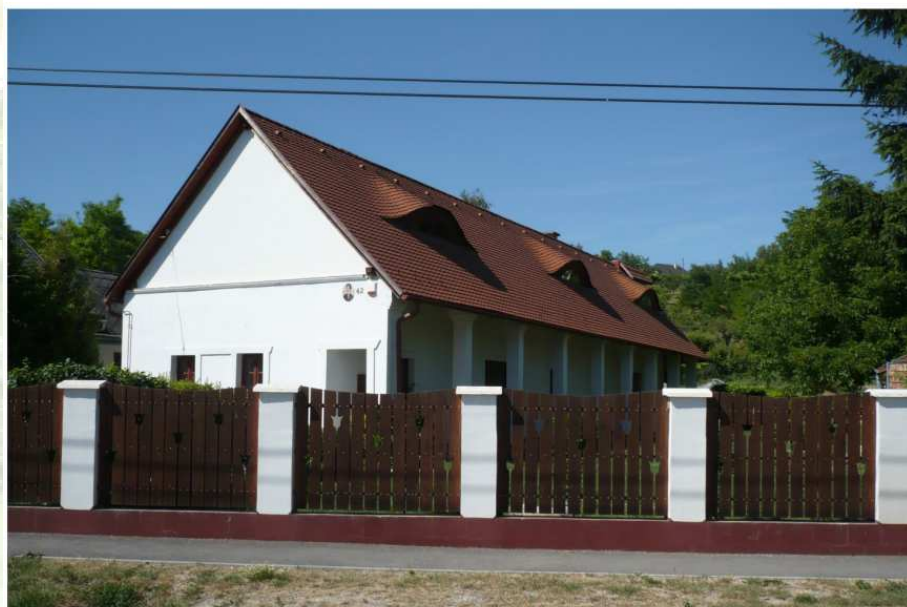
TAK készítő: Pomsár András

TABAJD

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV - 2017.

MAGASSÁG

A területen álló épületek magassága közel azonos: földszintesek, vagy földszint tetőtér-beépítéssel. Az új házaknak a meglévőkhöz hasonló magassággal kell épülniük, a túl magas házak nem illeszkednek a környezetükbe. Ha mégis ez az igény és a helyi előírások engedik, a magasabb rész az utcavonaltól távolabbra kerüljön; így az utcakép egysége megőrizhető.

TETŐFORMA

Az új házaknál a meglévőkhöz hasonlóan bátran alkalmazhatunk változatos, összetett tetőformákat, felépítményekkel, oromfallal, álló tetőablakokkal stb. A túl egyszerű tetőformák itt nem elfogadhatóak.

Részlet kamaránk véleményéből:

A 47. o-n található, „nem hagyományos falusias” lakóterületek (meglévő alapvetően csak a Szabadsághegyi u. környéke) „tetőformára” vonatkozó ajánlása, valamint az ábraanyag **véleményünk szerint helytelen!** Az ajánlás szerint : „Az új házaknál a meglévőkhöz hasonlóan bátran alkalmazhatunk változatos, összetett tetőformákat, felépítményekkel, oromfallal, álló tetőablakokkal, stb. A túl egyszerű tetőformák itt nem elfogadhatóak.”

Ezen ajánlás – véleményünk szerint – nem lehet alapja egy településkép védelmi rendeletnek. Miért kell tiltani az új beépítésekénél az egyszerűbb tetőformákat? Az új beépítésekénél nincs mihez feltétlenül igazodni, viszont Tabajd település falusias karakteréhez igen!

Képviselő testület által elfogadott TAK 47. o.:

MAGASSÁG

A területen álló épületek magassága közel azonos: földszintesek, vagy földszint tetőtér-beépítéssel. Az új házaknak a meglévőkhez hasonló magassággal kell épülniük, a túl magas házak nem illeszkednek a környezetükbe. Ha mégis ez az igény és a helyi előírások engedik, a magasabb rész az utcavonaltól távolabbra kerüljön; így az utca-kép egysége megőrizhető.

TETŐFORMA

Az új házaknál a meglévőkhez hasonlóan bátran alkalmazhatunk változatos, összetett tetőformákat, felépítményekkel, oromfallal, álló tetőablakokkal stb. A túl egyszerű tetőformákat itt kevésbé javasoljuk.

AZ ÉPÍTÉS TÍZPARANCSOLATA (Meggyesi Tamás alapján):

- I. Ismerd és szeresd meg településed sajátos környezeti karakterét és hagyományos építészeti elemeit!
- II. Ne csak a saját telkedet, hanem a település egészét is tekintsd otthonodnak! Ne feledd, hogy az építkezés közügy is!
- III. Az építkezéseddel ne hivalkodjál, mert az nemtelenné tesz, és ráadásul tönkreteszi a környezetet!
- IV. Tekintsd mintának a hagyományos építési formákat!
- V. A telek beépítésénél ne csak házban, hanem udvarban és térfalakban is gondolkozzál!
- VI. Az udvart úgy tervezd, mint a nappalidat: ahol a diófa lombja szolgáltatja a tetőt!
- VII. Az oldalhatáron álló beépítés nem a szegénység, hanem a telek jó kihasználásának záloga! ?
- VIII. Ne tervezz garázst az utcára! Őseid se helyezték ide az istállót! Az utcai homlokzat a ház arca!
- IX. A településrendezési tervet, illetve a Településképi Arculati Kézikönyvet ne korlátnak, hanem jó szándékú segítő társnak tekintsd!
- X. A tervezéssel csak jó építészt bízzál meg; szegény ember ne vegyen olcsó dolgokat, mert ráfizet!

„Tücsök és bogár”, avagy komolytalan TAK: **Bicske**

A ROSSZ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

A jó példákhoz hasonlóan itt is leszögezhetjük, hogy az alábbiakban szereplő példák kiragadottak, nem törekedtünk a teljes körű bemutatásra. Ismételt célunk annak felvillantása volt, hogy többféle megoldás is tekinthető kerülendő, rossz példának. A példákat nem településünkön fotózott képek alkotják.

Kerülendő csapadékvíz-elvezetési megoldás

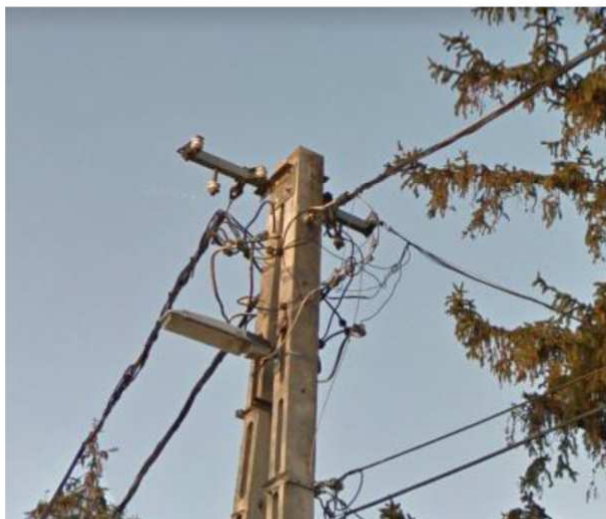
A cél nélküli ajtó

Egy ablak furcsa kialakítása

Utólagos hőszigetelés a gázvezeték kihagyásával

Kaotikusan kialakított légvezetékek

Társasháznál egyedileg megvalósított homlokzatszigetelés,
bővítés

Az úthelyreállítás hibái, eltérő színű burkolatok

TAK-ba való?: Sárkeresztúr

A településen kedvelt az összetett alaprajz, változatos tetőforma. A településrész lakói nem félnek az élénk színek, változatos anyagok és a feltűnő kerítések, kerítésdíszek alkalmazásától. A településen újabb stílust képviselnek az alábbi, csónaktornyos épületek, melyen önállóan és sorházas formában is előfordulnak. A Dózsa György út mentén mediterrán földszintes, és többszintes épületeket is találunk.

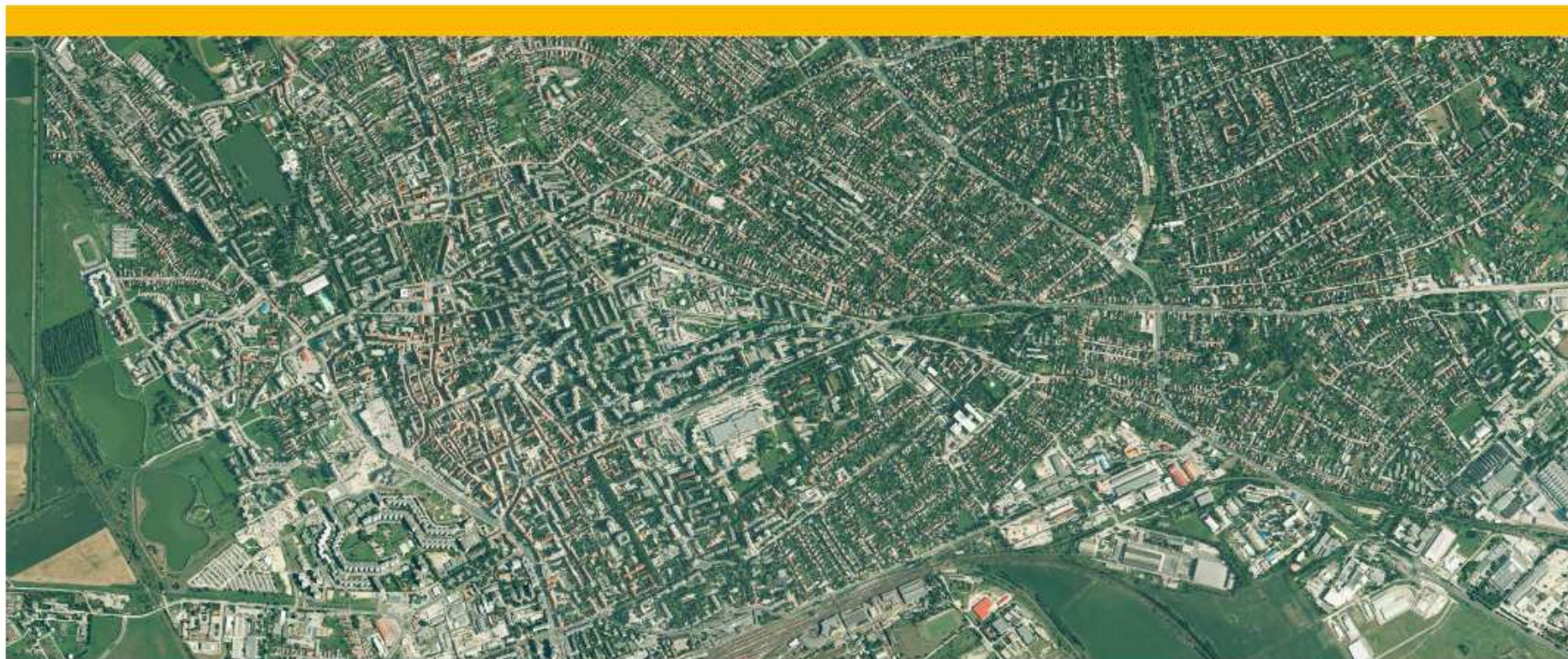

Kamarai vélemény:

„A településrész lakói nem félnek az élénk színek, változatos anyagok és a feltűnő kerítések, kerítésdíszek alkalmazásától.” Miután ezen építmények nem követendő példák, ezért bemutatásukat nem javasoljuk. A jó példákat kell a TAK-ban megjeleníteni a településkép hagyományos formálása érdekében. Elegendő az építészeti útmutatóban kitérni a nemkívánatos színekre, formákra, anyaghasználatokra.

Részletek Csutiné Schleer Erzsébet előadásából (Székesfehérvár TAK):

SZÉKESFEHÉRVÁR

Településképi Arculati Kézikönyv

2017

Székesfehérvár Megyei Jogú Város
Önkormányzatának megrendelésére
készítette:

Csutiné Schleer Erzsébet
és Pintérné Tóth Viktória

SZÉKESFEHÉRVÁR

Településképi Arculati Kézikönyv

2017

8. A LEGENDÁS 1930-AS ÉVEK

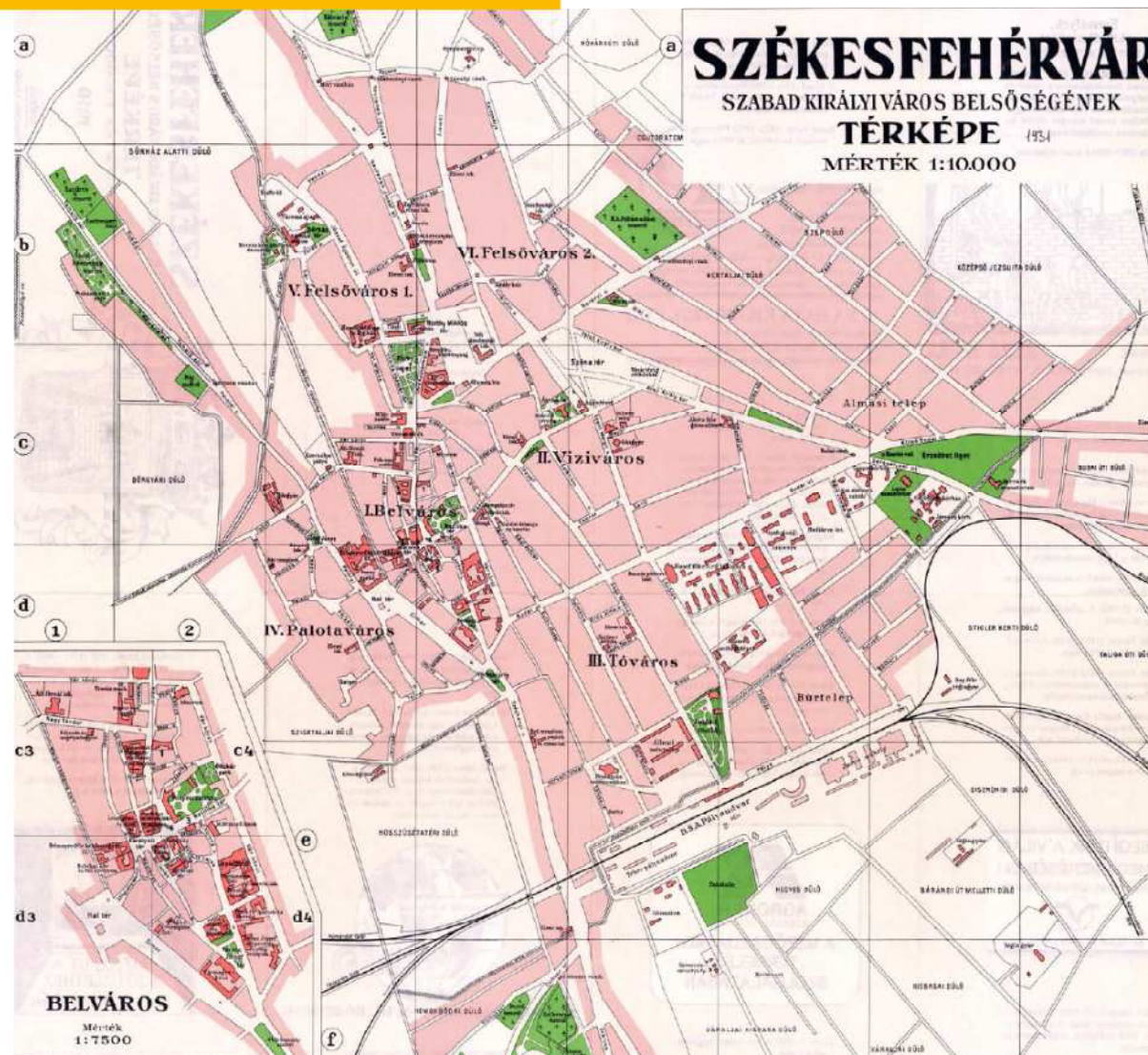
Székesfehérváron a két világháború közötti időszakban Csitáry G. Emil polgármester kimagasló jelentőségű tevékenysége évtizedében (1931-41) tervszerű és nagyszabású városfejlesztés kezdődött, melynek során a mai városképet is alapjaiban meghatározó beruházások valósultak meg.

A lakosság száma az előző nyolcvan évhez képest több mint megháromszorozódott, és az akkoriban beinduló, jelentős nagyipari fejlesztések további növekedést vetítettek előre. Ezért a város legfontosabb feladata új lakórészek tervszerű kiépítése volt. Az állami útépités a két világháború között erősen fokozta Székesfehérvár közlekedési jelentőségét, csomópont jellegét. A 30-as éveket nagy útépitési láz jellemezte. Az új útnyitásokat, útkorszerűsítéseket megelőzte a város nyíltvízű árkinak, csatornáinak befedése, beboltozása. A belvárost övező nyílt kanális, a régi várakok felett alakult ki a város egyik legszebb utcája, a Várkörút, az ide dülő kertek értékes házhellyé válásával, bérházak, villák céljára. A vasútállomás és a város közötti jobb kapcsolatot oldotta meg később a Prohászka Ottokár út megnyitása a Várkörút folytatásában. Ennek mentén zártosuló, többemeletes beépítést írtak elő, ami tekintélyes számú lakás építését tette lehetővé. A több évszázados hagyományú felsővárosi állatvásártér tekintélyes területét is fokozatosan „belakta” a város, új építési telkek, park, közintézmények céljára.

A lakosság közel egyharmada külterületen lakott, ezért még legalább további 6000 főnyi többletlakosság elhelyezését kellett lehetővé tenni. A város számos pontján (Almássy-telep, Felsőváros, Oncsa-házak, alsóvárosi Vasutaskertek, Tatra-Mátra-Fátka utcák, stb.) történtek parcellázások munkáslakások, telepek céljára.

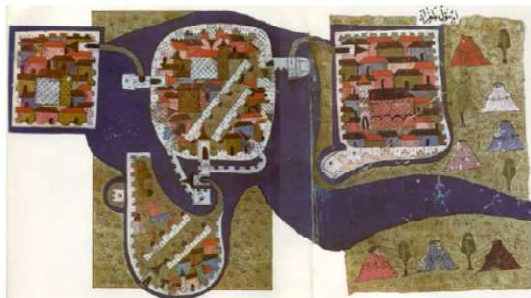
Különös hangsúlyt fektettek a modern, összehangolt városkép megteremtésének fontosságára. Merész bontások árán ekkor került sor az Országházszóló tér, a Bartók Béla tér, a Hősök tere kialakítására, a Városháza épülettömbjének átépítésére és a kor jeles beruházásaként a városi strandfürdő megvalósítására. Szép városképet eredményező parkosítások, utcafásítások zajlottak és számos köztéri alkotást avattak fel. Sok iskola épült ez idő tájt, a belvárosban és a külső városrészekben is. E városképet meghatározó feladatok tervezésére neves fővárosi és tehetséges helyi építészeket, művészeket kértek fel.

Csitáry polgármester és a Városi Mérnöki Hivatal munkatársai kiemelkedő szerepet játszottak az országos hírű 1938-as ünnepi Szent István-emplék építészeti előkészületeiben és megszervezésében.

SZATHMÁRY FÉLE TÉRKÉP, 1931.

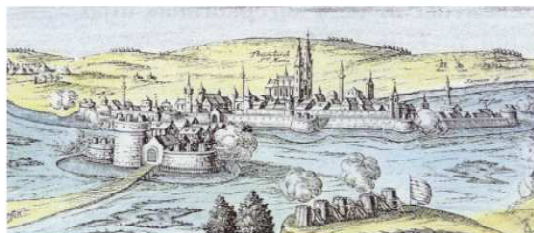
TÖRÖK HÓDOLTSÁG KORA — XVII. SZÁZAD

Szekesfehervar az 1543. évi hadjárat idején (Fehér Géza: Török miniatúrák – a magyarországi hódoltság koráról, Magyar Helikon Corvina 1975)

Szekesfehervar eleste 1604, saját illusztráció (Whatay Ferenc Énekes Könyve, 1602-1604. Hasonmás kiadásban közreadta a Magyar Helikon 1976-ban)

A külső Palotai kapu a híddal, a város a Sárnáz mocsaraitól körülveve. Részlet egy (utólag színezett) 1601. évi rézmetszetből W. Dillich rézkarca alapján

ÚJJÁÉPÍTÉS KORA — XVIII. SZÁZAD

Szekesfehervar látképe az 1730-as években. Jobb oldalon a Budáról jövő út a Budai kapuval és híddal. F.B. Werner rézmetszete, utólag színezett, SZIKM

Szekesfehervar látképe 1780. körül. A várost még falak övezik, előterükben már kertek láthatók. J.P. Binder rézmetszete, utólag színezett, SZIKM

Szekes-Fejérvár. A város erődítményeinek maradványai a XVIII. század végén J.P. Binder metszete, 1780 körül

Szekesfehervar látképe korábbi (idealizált) metszet után. Ismeretlen művész, XVIII. sz. közepe (eredeti olajkép a Városházán látható)

Szekesfehervar látképe. Szekes-fejérvári céhmesterek ajánlólevele „Perger Ferentsz” szabólegény részére kelt, 1820. Esztendőben június 24. napján”

POLGÁRI KOR — XIX-XX. SZÁZAD

Szekesfehervar ábrázolása képeslapon, Zichy liget a Szentháromság szoborral, háttérben a Szent Sebestyén templom (Szent István Király Múzeum)

Szekesfehervar ábrázolása képeslapon, Vörösmarty tér a Vörösmarty szoborral és a tér nyugati térfala (www.delcampe.net)

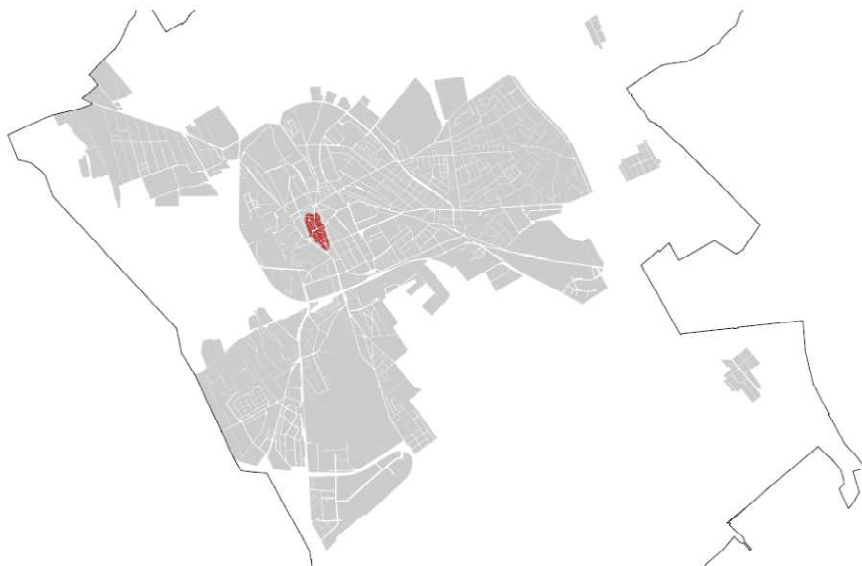
várossziluet a XIX. század vége felé a felsővárosi vásártér felől, korabeli képeslapon

várossziluet 1960 körül a komáromi vasút felől

várossziluet 2010-ben a nyugati elkerülő útról

Az elmúlt évezred utolsó éveiben végrehajtott villámgyors tulajdonosváltás akkor rendkívül kedvezőnek tűnt, a lakók olcsón megvásárolhatták addigi bérleményeiket. Ma számos esetben éppen ez jelenti komoly akadályát egy lelakott ház időszerűvé vált pincészetelésének, tető-, és homlokzat felújításának, a kínáló pályázati lehetőség ellenére. Márpedig ezek elmaradása és a további romlás befolyásolja a városképet.

Mindezekbe a mai építészeti válaszok is helyet kérnek.

Nagy kihívást jelent a legújabb építőanyagok, a mai csúcstechnológiák (légkondicionálás, napelem, napkollektor), a tömegesen áradó információ hordozóinak (reklámok, hirdetések, közlekedési táblák) érvényesülési kényszere, vagy a padlásteretek belakásával együttjáró tetőablakok, kéményseprő járdák beillesztése a történelmi látványba.

Fogós kérdés: hogyan viselkedjen a ma építész ebben a közegben? Illeszkedés vagy különállás? Nagy alkotói felelősség a történelmi belváros több száz év alatt összeérett, megszokott szövetébe újat, „modern” elhelyezni. Komoly kockázattal jár. Vonatkozzék ez épületre, térburkolásra, zöldterületre, utcabútorra, vagy akár képzőművészeti alkotásra. Születhet bravúros megoldás, de lehet nagyot hibázni is. Mindkettőre akad példa. Az alkotáshoz nélkülözhetetlen az érdeklődő kíváncsiság, az alapos hely-, és korismeret, az egyszerre határtalan és mértéket ismerő alkotó fantázia, a vállalható őszinteség, kellő alázat, no és szakmai önismeret...

„A legfontosabb kíváncsiságnak érezzük azt, hogy a városképbe való mindennemű beavatkozás – legyen az építészeti (foghíjbeépítési) vagy egyéb – a legmesszebbmenőkig vegye figyelembe a városképben testet öltő, eszmei tartalmat kifejező alapkaraktert. Azt ne rombolja, hanem kifejeződését elősegítse, formai jellegzetességeivel ellentétbe ne kerüljön.”
(Dr. Fitz Jenő)

Oskola utca

Szent Anna Kápolna

Kossuth utcai tömbbelső

FÉSŰS BEÉPÍTÉSŰ, OROMFALAS, HOSSZÚHÁZAS PARASZTHÁZ

Berényi út

Rác utca

Olaj utca

Sárkeresztúri utca

OROMFALAS TORNÁCOS

Pörös utca

Vajda sor

OROMFALAS UTCAI KERESZTSZÁRNYAS

Zámolyi út

Malom utca

EGYEDI KÜLÖNLEGESSÉGEK

Havranek utca

Malom utca

Bercsényi utca

Böngyér dűlő

ÚJABB ÉPÍTÉSEK

Havranek utca

Attila utca

Tompai Mihály utca

Géza utca

NAGYVÁROSI TELEPSZERŰ KARAKTER

37

Szedes uti lakótelep

Palotavárosi lakótelep

Széchenyi uti ARÉV házak

CLASP iskola, Velinszky lakótelep

KÖFÉM lakótelep

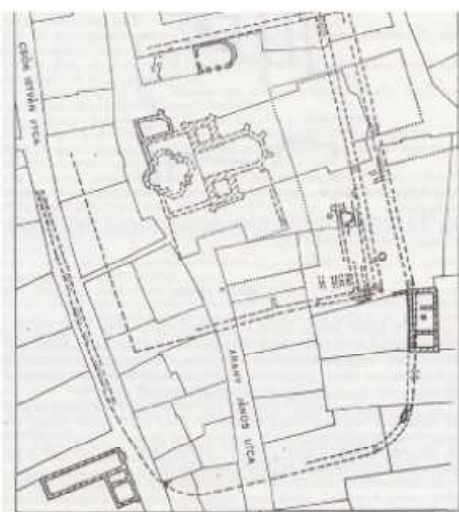

ALBA Ipari- és Kereskedelmi Zóna - ALCOA KÖFÉM Kft.

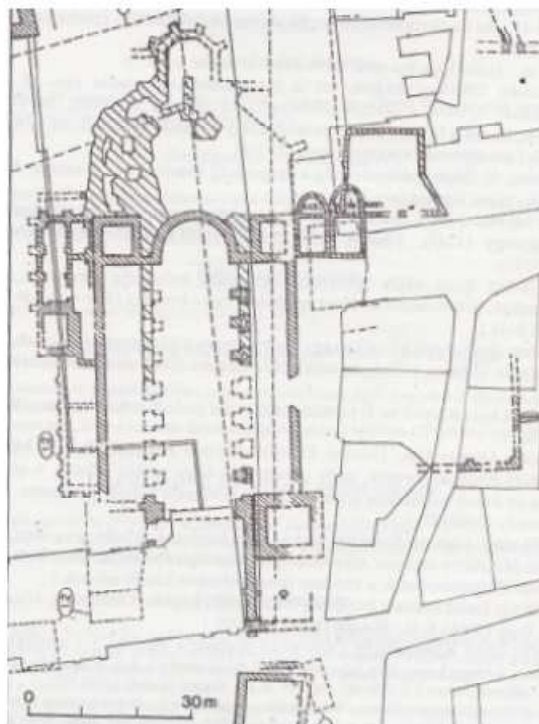
Székesfehérvár a történetileg kialakult természetes útvonalak találkozásánál jött létre. Városmagjának kialakulása szorosan összefügg a város fejlődésével. Akármilyen meglepő, ennek az ősi útkereszteződésnek mai lenyomata a Fő utca és a Liszt Ferenc utca kereszteződése a hajdani piactér tágulataként kialakult Városház téren. Talán éppen az Országalma helyén...

A hely és a környező mocsárvilág már kezdetől fogva előnyöket is jelentett. Az ókori Pannónia provinciában és később is, a város közlekedési kapcsolata, közelebb és távolabb környezetének értékei kezdtek dominálni. Fehérvár már a kezdetektől nemcsak dunántúli, de igen fontos európai kereskedelmi útvonalakat is ellenőrzése alatt tartott. 1018-tól kezdve a nyugatról Fehérváron keresztül vezető út egyben a Szentföld felé vezető zarándokút is volt.

A belváros területén több történelmi korszak embere élt. Leletanyag igazolja, hogy a fehérvári városközpont területe a neolitikumtól kezdődően a magyar honfoglalásig szinte folyamatosan lakott volt. 1015-ben, a Szent László idejében íródott Gesta szerint Szent István a királyi bazilikát Alba városában építette, a város ekkor már állott. Alapterülete nagyobb volt, mint a korabeli Bécsé vagy Párizsé. Központjában a nagyméretű, négyzetes alapterületű Piactér, a Theatrum Civitas terült el. Déli oldalán, annak legmagasabb pontján, állt Géza fejedelem palotája, és palotakápolnája, a korai királyi vár és palota, majd a később ide épített Szent Péter templom.

A korai királyi vár a XIII-XV. században / Siklósi Gy.: Adattár... Szfv, 1990.

A királyi bazilika és közvetlen környezete / Siklósi Gy.: Adattár... Szfv, 1990.

Keletről helyezkedett el a szintén falakkal körbevett prépostság és királyi bazilika épületegyüttese. A tengelyében épült koronázó templomtól északra állt a préposti palota, délre a káptalannak otthont adó kerengős kolostorépület.

Ez volt a középkori Magyarország szakrális központja, koronázások, keresztelések, esküvők, temetések, országgyűlések helyszíne, hiteles hely iskolával, Európa híré könyvtárral, vendégházzal. Itt őrizték a koronát és az ország jelképeit. Szent István, Szent Gellért és Szent Imre tiszteletére zarándokhellyé vált. A fennmaradt adatok „főváros” jellegre utalnak.

A korai királyi vár és a prépostság falai körülvett objektumaitól északra három települési egység húzódott: a Szt. Bertalan templom és a Szt. Kereszt templom körül a királyi vár-, illetve a káptalan jobbágyai

Szent István szarkofágja a Nemzeti Emlékhely mauzóleumában

élték, a Theatrum Civitatis északi oldalán pedig Szent Jakab tiszteletére szentelt temploma körül a kereskedő település, a latinok városa (Civitas Latinorum) állott. Mindezeket régészeti feltárások bizonyítják.

A latinok 1249. évi betelepítésével a korai királyi vár megszűnt, a királyi székhely Budára költözött, a város védelmét ezen túl a 13. század második felében kiépített városfal látta el. Ezzel egy időben épült fel a város északkeleti sarkában az újabb királyi vár, mely a palotát vette körül. A városfallal, majd árkokkal körülvett belvárost mesterségesen választották el az ugyanígy kialakított külvárosoktól, melyek ugyancsak szárazulatokra települtek. A belváros neve ekkor a középkori krónikák és oklevelek tanúsága szerint „Castrum” volt. A királyi várat feltételezhetően Zsigmond király uralkodása idején tovább erősítették, majd a városfalat Mátyás király idejében, új védművekkel, rondellákkal tették biztosabbá.

A kora középkorban a történelmi külvárosok is az útrendszer mellett telepedtek le. A belvárostól városfalak választották el a külső, az északi (Budai külváros) a nyugati (Sziget, Ingovány, Szentkirályföldsé) és a déli városrészeket (Újfaluj), ahol a XIII-XIV. században alakultak ki önálló települési egységek. A sáncokat minden oldalról földből készült rondellákkal védték.

A korai városnak álló emlékei sajnos nem maradtak ránk, középkori és török kori utcáiról keveset tudunk. E korokból származó forrásanyag meglehetősen szegényes, a legtöbb adatunk, értékelhető városleírásunk a 16-17. századból származik. A képi ábrázolások, metszetek, térképek, felmérések általában még későbbiek főként 17-19. századiak. Régészeti adatok, meglévő műemléki részletek, műemlékek bizonyítják néhány mai utca középkori vonalvezetését.

A másfél évszázados török uralom lezárulásával egy ostromok és tűzvészek által lepusztított, kifosztott, elszegényedett, romos város maradt az utókorra. A középkor épületeinek nagy része elpusztult, a királyi bazilika is rommá lett.

Molnár Tibor építésznek, a fehérvári templomok magasából 1935-ben készített fotóit nézegetve szembeötlő, ami a mai szemnek szinte szokatlan, hogy egyforma magasságú és hasonló tetőzetű házak sorakoznak egymás mellett a hosszú utcák mindkét oldalán. E korabeli utcakép kiegyensúlyozott, harmonikus volt, mégse vált soha unalmassá, hiszen a házak utcai homlokzata különbözött egymástól, mindegyiknek saját arca volt, ahogy azt megsárgult, régi képeslapokon, fotókon láthatjuk.

A harmóniát elsősorban az teremtette meg, hogy a házak nagysága, magassága és a tetők formája, hajlásszöge is közel azonos volt. Egyik sem akart magasabbra ugrani, vagy cifrább kalapot hordani, mint a másik, mégis felismerhető egyéniségek maradtak. Ezt hívják illeszkedésnek, ami nem jelent unalmast. Ezt példázza a belvárosi Jókai, Oskola, Megyeház, vagy az Arany János utca festői szépsége.

Ezt a hangulatos, sohasem monoton szépséget megjeljük a mai város számos pontján is, nemcsak a Belváros történelmi utcáiban, hanem a Viziváros megmaradt polgári részében, a Vezér utcák ház-soraiban, a Havranek utca megmenekült nagygazda portáiban, a Maroshegy, a Szárazrét régi utcáiban, vagy a múlt századi munkáslakások negyedeiben. Ezért nemcsak a Zichy ligetben és a Vörösmarty téren érdemes nézelődni, hanem kellemes a séta a homokos Bercsényi és Eötvös utcákban is. A tömegek illeszkedésének egyik szép példája a Palotai úti Kálvária mögött húzódó házsor. A térfal eltérő korú házai, átalakításai - egy újabb kori seb kivételével - bár nem egyformák, mégis összhangot teremtenek. Ez a természetességüknek, a lépték betartásának és a szervesen kialakult állapot tiszteltének köszönhető.

A felsoroltak általában legalább már 80-100 évvel ezelőtt beépült területek. Kellemes hangulatuk titka az épülettömegek illeszkedési hajlandóságában rejlik.

Mi a helyzet a 40-50 óta benépesedett utcákkal? A szabályozási tervek rendre meghatározzák, hogy milyen magas házakat lehet építeni. A beépítési százalék is határt szab. Nincs mese, ezeket be kell tartani! Ám ettől még nem lesz jó egy ház. Itt jönne a jó építész igazi szerepe és felelőssége. Manapság már szinte senki sem akar hasonlítani a másikra, egy kicsit se. Egymás tözsomszédságába épülnek a változó építési divatok egymással köszönőviszonyban sem álló nagykövetel. A csábító építőanyag választék a lehetőségek széles skáláját csillantja meg az építetők előtt. Az építési divatlapok is felkorbácsolják az érdeklődést mindig újabb ötletek iránt. Közben az engedékennyé vált jogszabály nem szorgalmazza a tervszintű konzultációt, vagy az előzetes építéshatósági kontrollt, hogy jótanácsaival megakadályozhatná a túlkapásokat, mohóságot, ügyetlen ízléstelenséget. Csak akkor látszik, mi is épül, ha az már kibújt a földből. Ma ilyen a világ...

Ahogy a több évszázados, de még a hatvan éve kialakult utcákban is minden korszak, minden építési divat megjelenik, úgy formái jogot a mai kortárs építészet is, hogy letegye névjegyét a már kialakult utcaképhez.

A történelmi belvárosban csinálni kell ezzel bänni, ugyanis ott igen nagy a tévedés lehetősége. Ügyetlen kézzel és túl nagy önbizalommal hozzányúlva a modernnek hitt visszasan hat. Lehet a sokszínű történelmi környezetet tisztelve is újszerű modern gesztusokkal beilleszteni, mint ahogy ezt a termékeny legendás Csitáry-érában Kotsis Iván, Schmid Ferenc, a közelmúltban Pordán H. Ferenc, Schulz István, Zalka István, vagy az utóbbi években Vadász György, Potzner Ferenc tette. De lehet szándékos különállással is jeleskedni, ám ez csak keveseknek sikerül. Az utóbbiakhoz tartozott az 1930-as években Hübner Tibor vagy Molnár Tibor, akinek a Bauhaus szellemében megépített várkörüti saját háza még 80 év elteltével is elismerő csettintést vált ki.

A helyi közvélekedés még 40 év elteltével is óvatossággal közelít a klasszicista szálloda-palota tözsozszedságában Lázár Antal, Reimholz Péter neves építészek áruház-kubusához, amit viszont a modern magyar építőművészet kiemelkedő, emblematikus alkotásként tart számon. A hagyományoshoz erősen kötődő szemlélők nehezebben fogadják be a szokatlan, számukra idegennek ható építészeti megjelenést, de elő szokott fordulni az ilyesmi festők, zeneszerzők később világhírűvé váló alkotásaival is. Ettől a világ még nem áll meg, az építészeti terén sem. Helyük van a színvonalas kortárs épületeknek nálunk Székesfehérváron is, akár nagyobb intézmények, bérházak, lakóparkok, de a magánéletházak építésében is.

Épület, amelyen látszik, hogy ma épült, számtalan akad, különösen az építésre buzdító akciók és befektetői hajlandóság gyümölcseként. Az igazi kortárs alkotás viszont egyáltalán nem szokványos, hanem előremutató: újszerű tömegformálás, igényes anyaghasználat, egyedi építészeti gondolatok és őszinte építészeti viselkedés művészi ötvöze. Némileg különáll, magányos. Ezért nem mindegy, hogy milyen táji, építészeti szövetben ver gyökeret. A már kialakult, „beállt” arculatú, hagyományos térfaiban érzékeny, visszafogottabb módon illik megfogalmazni az újat, nemcsak a környezet harmóniáját, hanem a friss jövevény érvényesülését is feltve.

A meg nem ártás sűrű közegében előfordulhat, hogy a haladó szándék szimpla polgárpukkasztásnak hat. Sajnálhatók azok a remek, igényes, kortárs épületek, melyeknél nem sikerült megfelelő helyszínt találni ahhoz, hogy az újszerű építészeti gondolat kiteljesedhessék. Kell a finom szál, amivel a Ház kötődik a Helyhez, a biztonság, hogy csak ide

születhetett. Ez teljesül egy sziklás dombra hosszan simuló ház felfelé törekvő, hullámzó tetőzetében, a magaspontra helyezett tégladoboz stabil nyugalmat árasztó tömörségében, a gyermekeknek szülő, puritán épület finom játékos jelzéseiben. Szép építészeti gondolat a belvárosi tűzfalak művészi átlényegülése a csupasz téglá dekoratív textúrájával, vagy falusias környezetben az izzig-vérig merész, új házon a hagyományos mellett a szokatlan forma, a fa barnája és a ragyogó fehérség ellenpontként történő megidézése. Unikális tömeg esetében elegendő lehet a laza, levegős telepítés, hogy a szokásostól eltérő megfogalmazás, a vállalt távolságtartás udvariasan kifejeződhessék.

Ármi ma nagyon divatosnak hat, az holnap már ódivatúnak számít. A futószalagon szállított, tömegben termelt gyártmány előbb-utóbb elavul és lecserél. Nagyobb időtávlatokban ez az építészetre is igaz.

Nagy szükség van a városképben az előremutató, színvonalas építőművészeti kortárs alkotásokra. Ha a ház csupán attól szokatlan, hogy lapostetős, féktelenül tagolt, léptékesített és tájidegen, súlyos tévedés, az még nem modern, nem kortárs.

Széles a lehetőség, ám keskeny az ösvény... Erre hivatott a főépítész tervszűri kritikus szűrője.

A modern családi házak is szépen illeszkednek a táj- és városképbe, amíg tiszteletben tartják annak kialakult szabályait.

Az egyedi, hagyományostól eltérő formálást érdemes olyan telken megvalósítani, ahol kellő tér áll rendelkezésre az épület érvényesüléséhez.

A modern családi házak is szépen illeszkednek a táj- és városképbe, amíg tiszteletben tartják annak kialakult szabályait.

Várfok utcai bérház – KOTSIS IVÁN 1938 | Rákóczi úti ház – HÜBNER TIBOR 1938 | Várkörúti lakóház – MOLNÁR TIBOR 1934 | Kultúrház – SCHMIDL FERENC 1940 | "Vasalóház" – MOLNÁR TIBOR 1936

Ifjúság Háza – SCHULZ ISTVÁN 1972 | Gugásvölgyi úti lakóház – PORDÁN H. FERENC 1994 | Technika Háza – PORDÁN H. FERENC 1978 | Budai úti lakóház – ZÁLKA ISTVÁN 19850

Megyei Levéltár bővítés – POTZNER FERENC 2014 | Kossuth utcai polgárházak – VADÁSZ GYÖRGY, VÁNCZA LÁSZLÓ 1994 | Domus bútoráruház – LÁZÁR ANTAL, REIMHOLZ PÉTER 1976

Amíg a család a házban, a négylábú kedvenc a kutyaházban, a négykerekű a garázsban „lakik”. Általában. A nagyvárosi tömeges „csillaggarázsokkal” más fejezet foglalkozik, ám kertés házaknál is gyakran előfordul, hogy pénzügyi okokból, vagy szemlélet alapján a szabad ég alól indul reggelente az autó. Léteznek ideiglenesnek ható megoldások is, keretekre feszített ponyvák, lábakon álló könnyed tetőzetek, kereskedelemben készen kapható különféle alkalmasságok, akár mozgatható kivitelben. Ezek általában a telek mélyében kapnak helyet. Igényes kivitelű fedett beállók, csinos pergolák, időtálló színes árnyékvitorlák szerencsés esetben a település képével is jó kapcsolatot ápolhatnak.

Az épített garázs, akár önálló tömegben, akár a ház részeként már komolyabb beruházást képvisel. A döntést általában – az építészeti kompozíciós szándékon túl – az is befolyásolja, hol feszülnek jobban a húrok, a pénztárca, vagy a beépítési százalék esetében. A főépület elé telepített változattal, még ha egyébként szabályos is, az lehet gond, ha léptékében nem mindig tud azonosulni a térfal többi elemével, különösen a zártos beépítés esetében, bár a hőlapátoláskor kétségtelenül nagy előnyt jelent az utca közelsége. A közvetlenül az utcavonalra telepített garázskapu esetén fokozott figyelmet kell fordítani az járdán közlekedők biztonságára!

Szép példák találhatók arra, ahol ez nem okoz településképi sebet, és a garázs különálló tömegének látványa a ház tudatosan megtervezett, kedvező, igényes kompozíciós eleme lett. Ilyen esetekben meg kell oldani a két egység összekötését, a szerves egység megteremtését, legalább fedett pergolával, védőtetővel, a jogszabálynak megfelelően.

Manapság már kevésbé szokás, hogy egyedi épületeknél a gépkocsi tárolását a pincszinten vagy a félig kiemelkedő alagsorban oldják meg. 5 méteres előkertben ez nem is oldható meg. Elég riasztóan hatnak a korábbi, sosem használt, gazzal benőtt, hajmeresztően meredek lejtők. Beljebb telepített, kissé kiemelt ház esetén ma is elfogadott megoldás.

Mivel a behajtás a közterület irányából várható, ezért a homlokzatképzésnek meghatározó felületét jelenti a korszerű nagyméretű garázskapu, amiből már széles a választék. Az arculat szempontjából egyik fontos döntés a szín kiválasztása. Kevésbé meghatározó az igazodás a ház többi nyílászárójához, inkább azt kell figyelembe venni, hogy tekintélyes méretű világos, sötét vagy színes foltként hogyan illeszkedik a vakolatok, falburkolatok színvilágához.

Praktikussági és esztétikai szempontból is érdemes ügyelni a garázskapu beépítésének síkjára, túl azon, hogy a szerelés és a működés miatt a síkja a falban eleve meghatározó. Nem csupán a csapóeső elleni védelem, hanem a homlokzat kedvező plasztikussága érdekében is érdemes tervezéskor ezzel a kérdéssel is foglalkozni.

Az is megérthető, ha valaki úgy gondolja, hogy fontosabb a saját és családja hajlékának komfortja, mint az autójának „lakáskörülményei”. Főleg ha nem ragaszkodik a fűtött garászból indított reggeli starthoz, egy lábakon vagy szép falon álló csinos, igényes részletképzésű előtető is elendő, hogy megvédje éjszakára az autót az esőtől, hótól, tűző napsütéstől. Végül is napközben a városban parkolva sem tart fölé esernyőt...

A ház bejárata az épület tartalmának legfontosabb eleme, kapcsolat – esetenként az egyetlen – a külvilág és a belső tér között, legyen akár fontos intézmény, sokemeletes bérház, akár magányos családi ház. (Még a csiga sem tudná használni enélkül védelmet nyújtó otthonát). Az emberiség ősi hagyománya, hogy a bejárat fontosságát látványában is kiemeli a hajléka falában.

Nézzék csak meg ilyen szemmel is Fehérvár barokk palotáit, templomait! Mindegyiken díszes kapuépítmények hívják fel a figyelmet a bejáratra. A hajdani polgárházak nagy kökeretes boltíves vagy egyenes záródású nyílásai és benne a szép, fabetétes, „strapabíró” kapuszárnyak az utcai homlokzatnak, mint egy arcnak váltak díszévé. Ezt vallották a felsővárosi meg az alsóvárosi gazdák, a palotavárosi iparosok, a vízivárosi polgárok is, amikor házaikat építették, erről tanúskodnak még megmaradt házaik.

Az emberiség első házaiban, de a középkori erődítmények, lakótornyok falain belül is szűk réseken keresztül tartotta a szem a kapcsolatot a külvilággal. Ahogy fejlődött a technikai tudás, úgy „tágult a tekintet”, nőhettek az nyílások méretei. Jól bizonyítják ezt templomaink egyre szélesedő színes üveglakalai is. A házak kezdeti deszka, fagerenda áthidalásait felváltotta a nagyobb lehetőséget teremtő kő-, vagy téglaboltozat. Az igazi szabadságot az acél, majd a vasbeton térhódítása teremtette meg.

A belvárosi műemlék épületeken, vagy az egykori külvárosok régi falusi-as házain, nagygazda portáin vagy gazdag ornamentikájú polgári homlokzatain az ablakok formája mind keskeny, álló téglalap arányú. Az esztétikai jelleg valójában praktikus okokból, az áthidalási méret korlátaiból eredt. A múlt század kockaházain a hármastosztású ablakoknak már merészebb lett a szélessége. Ettől kezdve nem volt megállás. A statikai kötöttségek feloldásával jöttek a pillérek előtt a homlokzat teljes hosszában végigfutó szalagablakok, a ferde lezárások, a merész méretű üvegfalak. Az ablaknyílások számára kitágultak a határok.

Régebbi házaink ablakai mind fából készültek, kezdetben csak egyrétegű, később ki-be nyíló szárnyakkal. Majd megjelentek a kapcsolt ablakok, a külső falsíktól beljebb húzódva. A házigyári épületek korában elterjedt az egyesített ablakszárny, amit csak az üvegek pucolásához kellett szétszavarni. Ettől kímél meg bennünket a mai többrétegű, hőszigetelő üvegezés. A műanyag megjelenésével megszűnt a fa több évszázados egyeduralma. A megbízható hőtechnikai tulajdonságok, a méretbeli lehetőségek, a karbantartás elhagyhatósága és a kedvezőbb ár tette egycsapásra vonzóvá, széles körben. A folyamatban lévő panelfelújítási program keretében kizárólag műanyag ablakokat építettek be a korábbi helyére. Persze a fa is lépést tartott a fejlődéssel a több rétegből összeragasztott, vetemedésnek ellenálló szerkezetek alkalmazásával. Modern középületeknél, könnyűszerkezetes csarnokoknál inkább a korszerű, igényes fém nyílászárók rendszerei terjedtek el.

Ma már csábítóan széles a választék a kész ablakok kiválasztásánál. Ám nem mindegy, hogy hova milyen kerül. A Belváros arcultata a szőrványos próbálkozások ellenére sem tűri a műanyag nyílászárókat, a modernnek szánt, új épületeken sem. A történelmi helyszín kötelez. Műemlékileg védett házak, homlokzatok ablakcsereje során csak az egyedi gyártású fa szerkezet beépítése kaphat engedélyt, a kibontott eredeti hű mintájára, az eredeti vasalatok, kilincsek felhasználásával, újra gyártásával. Igaz, amíg csak lehet, érdemes feljavítani a régit. Egyes esetekben megengedhető a külső ablakszárnyak kétrétegű hőszigetelő üvegezése, a befogadó faprofil szélességének minimális megnövelésével. Ugyanezt az igényes választást igénylik a polgári kor jellegzetes épületei is. Visszás látvány egy díszes ornamentikájú homlokzaton az osztás nélküli fehér műanyagablakok üres tekintetű sora, akárcsak a patinás, régi nyílászárókon az igénytelen alumínium-, vagy műanyag kilincsek.

A magyar hagyományos utcaképben a főszerep évszázadok óta a vakolt házfalaknak jutott. Házaink látványában ma is ez az uralkodó felületképzés. Nemrég még igen elterjedt volt a kőporos vakolat, melynek felhordott felületét utólag különféle szerszámokkal dolgozták meg, így keletkeztek a fésült, gereblyezett és dörzsölt, fröcskölt később szórt eljárással készült, esetleg simított fedővakolatok. A szolid színezés a fedővakolathoz adagolt festékekkel történt. A népi építészetünkben az egyes tájakra jellemző „hőbörcsös” vakolat az 1930-as évek táján a városi házakon is divattá vált. Fehérváron is felismerhetők még ezek az épületek durva textúrájú külső felületeiről. Esetleges homlokzatfelújítás alkalmával ezt a sajátos jelleget meg kellene őrizni. Manapság a vakolás már általában gyárilag összeállított kész receptúrák gépi felhordásával történik, gyakran utólagos festéssel, szinte határtalan színválasztékban.

A Kárpát-medencei téli fagyok kényszerítették ki már a barokk kori városi házakon, templomokon is a talajközeli falazat védelmét szolgáló lábazatot, ami a kifagyás veszélyétől óvja a tégla falat. Kezdetben ez csak egy keskeny sötétebb sávot jelentett a külső járda közelében. Későbbiekben a praktikus szolgálat mellett a természetes használat a dekorációs elemmé is vált. A lábazat magassága idővel elvált a földszinti padló szintjétől és felkúszott az ablakmellvédéig, sőt mintázatok is alkotott. Előfordult, hogy az egész alsó szint, vagy alkotói szándékból a kapuzat, olykor egy teljes épületszárny is köburkolatot kapott.

Székesfehérváron az 1930-as évek termékeny városépítészetiében a természetes burkolat kompozíciós elemként való használata divattá vált. Ez a mai szem számára szinte meghatározó az érintett házak esetében. A Velencei tó környéki gránitfejtőkből származó, fűrészelt megmunkálási kőanyag alkalmasságát bizonyítja, hogy még ma is szinte hibátlan állapotban láthatók 80 éve épült bérházak, intézmények homlokzatainak lábazatán, falain. A geometrikus rendben összeépített, a szürke számos meleg árnyalatában vibráló felület ad elegáns arculatot a Ciszterci Gimnázium és a hajdani felsővárosi Hadtestparancsnokság (ma Művészetek Háza) épületeinek, a „Vasalóháznak”, a Várkörút számos bérházának, a Víziváros polgárházainak. A szép kő természetes hatású megjelenése mindig meghatározó elem a házak örökségi értékében. Az utólagos befestés csak rontani tud rajta.

Alkarszak egyes vidékek népi építészetében, ahol a faoszlop, a deszkaoromzat jelentette a tájfelleg egyik sajátosságát, a múlt század utolsó évtizedeiben családi házaikon, sőt középületeink homlokzatán is megjelent a faburkolat. Különösen a Makovecz Imre köré csoportosult építészek, azaz az organikus építészet (...) az épület „természetesen” nőjön ki abból a helyből, ahová tervezték (...) hívei körében vált a kifejezés eszközként – nem csupán dekoratív jelleggel – a látszó fa. Bár kétségtelen, hogy gondozást igényel, a meleg otthonosság érzetét ma is nehéz más anyaggal pótolni.

A házipítő emberiség már az őkorban is felékesítette szobrokkal, mintázatokkal, tagozatokkal az alkotást, hogy ne csupán hasznos legyen, szeme is gyönyörűséget leljen benne. Minden képzeletet felülmúlhat, hogy Szent István fehérvári temploma monumentális méretén kívül külső pompázatával is hogy elkápráztathatta saját korát. A romjaiból a föld alól előásott vagy más építményekbe befalazott, fellelt kövei erről tanúsodnak. Amíg nálunk laktak, bizonyára a törökök is díszítették a saját izésük szerint fűdőiket, mecsetté lett templomainkat, erről nemigen maradt emlékün.

A barokk stílus és kései változatai, a copf, rokokó viszont alaposan behozták a lemaradást. A kőfaragóknak, szobrászoknak fontos szerep jutott a városok képének formálásában. Műemléki templomaink, palotáink is gazdagon díszítettek, szinte tobzódnak az alakos szobrászati remekekben, növény füzérekben, baldachinos motívumokban. Gyakori a dúsan faragott címerábrázolás, védőszent szobrocskák a falfülkében, a konzolok terhét cipelő atlaszok. Az épületszobrászok remek terepet leltek az ablakok feletti szemöldöksávban művészetük kiteljesítésére. Későbbi korokban változik, ingadozik a házipítő igénye az épületkülső művészi felöltöztetésére. Megláthatják városi sétáik során, de akkor is, ha most továbblapoznak!

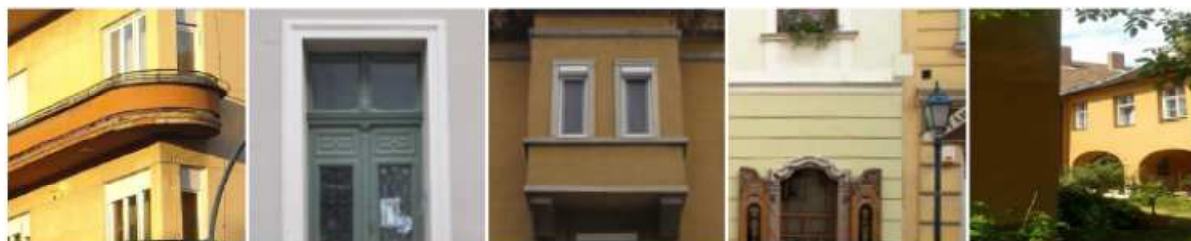
Mai általános építészetiünk a praktikumot tartja elsődleges szempontnak (több, kevesebb sikerrel, persze!), alig tart kapcsolatot a társ-művészetekkel. Az utólagos rátétek, álságos díszítgetések, képtelen nyíláskeretezések pedig... de ezekről inkább szó se essék!

Némely képről könnyen kiderül, melyik házat kaptuk lencsevégre. Fotóztunk azonban olyanokat is, amelyek előtt ugyan naponta elmegyünk, nem vettük még észre a finom művészi megnyilvánulásokat. Javasoljuk a családi kvízzjátékot, lehet találgatni!

Polgárvárosias vagy hagyományos kertes karakterű övezetekben a homlokzatokra továbbra is a környezetbe illeszkedő, természetes hatású, föld-színek használata javasolt. Kerülendők a kirívóan harsogó műanyagszínűk, a hideg, kemény árnyalatok. Több szín használata esetén azok váltása, mintázata ne legyen öncélú, alkalmazkodjon az épület plasztikájához, esetleg szerkezeti rendjéhez.

Az ember az utcán jártában-keltében apró meglepetésekkel is találkozhat. Ki hallott még modern, szürke-fehér „minimál” ház falában tűzpiros garázsbejáratról és előtte sűrű virágmintás acélkapuról? Vagy fekete tető fedte sötétszürke - mélyzöld ormfalról, ahol a fehér kerítésfalban a szellemes házszámtábla szavak nélkül is, játékosan tájékoztat? Ezek unikumok, szeretni való, kedves gesztusok. Poénok a hétköznapi építészetben.

Székesfehérvár – tán maga sem tudta – milyen óriási lehetőség előtt állt, mikor másfél évtizeddel ezelőtt élharcosként, derekasan kivette részét a panelházak energetikai korszerűsítésében. A gépészeti modernizáláson és az ablakcseréken túl sor került a homlokzati falak utólagos hőszigetelésére is. Ezzel komoly esély kínálkozott arra, hogy a kinosan unalmas, tömegében barátságtalan, élettanilag is kedvezőtlenül ható, hatalmas falak a szürkéből színesre változzanak.

Ez lett volna az a történelmi pillanat, amikor a színekhez és formákhoz értő szakemberek csoportját felkérve meg lehetett volna tervezni, miként legyen színesebb, kellemesebb a városkép, és főleg hangulatában élhetőbb az érintettek, a panelházas városrészek lakói számára. A tervezés lakónegyedenként, utcánként, épületcsoportonként teremtett volna összhangot tudatosan kiválasztott szín-, és formavilággal, mindez a településképi látványos javítása érdekében történhetett volna.

Sajnos a városszintű tervezés elmaradt. Helyette feltartóztatlan, öntörvényű divathullám söpört végig a lakótelepi házakon. Az állványzatok lefejtése után sorra bontakoztak ki a friss falakon a házanként eltérő többszintes megakompozíciók, emeletmagas vakmerő csíkozások, szóbanagyságú kockahálók, gigantikus káróminták, drapp homokbrák, rozsaszínű óriásmasnik. Nagy kedvenc lett a hosszú szalagházak főhomlokzatán szépen végighajszolt izgága villámcsapás motívum. Bátorbarna sávjainak nem tudta útját állni ablak, loggia, sem öt lépcsőház. Ezek az „épületes” alkotások a város minden szegletén felbukkantak. A mintázat nem csupán háztömbönként, de épületen belül, akár házszámoként is, bárhol megváltozhatott. A szomszédos házakat színben és mintázatban az „ahány ház, annyi szokás” elve forrasztotta egységre. E festési motívumok miniváltozata a falusias hangulatú, hagyományos utcák családi házain is hamarosan megjelent, és e szellemben kezdődött el a kisvárosias negyedei „színeváltozása” is.

Vajon ki döntötte el házanként, hogy melyik milyen legyen? Ki adott művészi ötletet, szakmai tanácsot? Egy színes egyéniségű tervező, vagy az erre a munkára összeállt kivitelezői gárda? Tán a közösség a lépcsőházban közfelkiáltással szavazott a legvidámabb lakó ötletére? Tudták-e, hogy az épületszínezés is szaktudást, alázatot és felelősséget igényel, akárcsak a cukrászat, a mozdonyvezetés vagy a vakbélműtét?

Sajnos ez a téves ötletszerűség azóta sem változott, és ma sem igényli jogszabály e téren az egyeztetést, engedélyeztetést. Már nem oly tömegesen, de most is magányosan fel-feltűnnek a fáradtllára, spenőzöldre átfestett, sárgákra csíkozott, új köntösű házak.

Teljes mértékben érthető volt a vágyakozás és örömdetes a törekvés, hogy szűnjék meg végre a nagy házfalak bénító, kopott szürkésége, a mindennapi élettér monoton, sivár külleme. Mindez remekül is elsülhetett volna, ha nem a jószándékú laikusok közé dobják a gyeplőt.

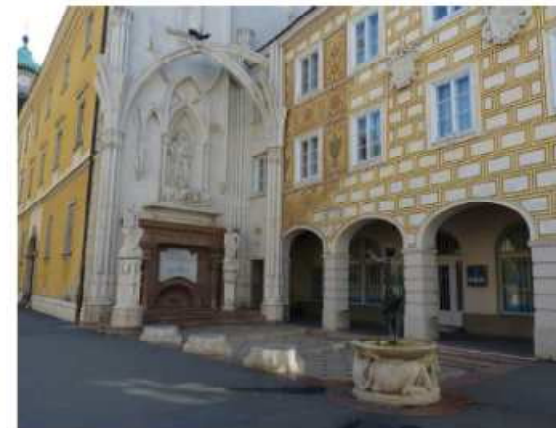
Az első graffitiket az egyiptomi munkások hagyták a piramisok folyosóinak falán, de például a rómaiak is előszeretettel firkáltak az általuk megtekintett egzotikus épületekre az „Itt jártam, Horatius!”-t. Nem ma született a gondolat, hogy az üres falakon nyomot hagyunk.

Napjainkban városainkban régóta megoldatlan, sok feszültséget okozó kérdés az, hogy mit kezdjünk, és hogyan álljunk hozzá a graffitihez. A lakosság nagy része számára a graffiti egyenértékű a városképet csúfító, igénytelen tagokkal, név-fűjesekkel, melyek sajnos bármelyik épületen megjelenhetnek – holott a graffiti irányzata ennél jóval több, jelentőségteljesebb és értékesebb. Megfelelő keretek között a graffiti nem csak a város szerves része lehet, de közösségteremtő erő is.

Az előbbi megállapításra remek példák a Krakkóban elérhető graffiti túrák. A városban kifejezetten sok, nagy méretű falfestés van, főleg üresen álló telkek tűzfalain. A telefonra letölthető applikáció térképen jelöli ezeket a számunkra, emellett rövid ismertetőt nyújt az alkotásokról – olyan városrészekbe csábítva el ezzel a turistákat, ami esetenként kilométerekre van a sűrűn látogatott történelmi belvárostól! Szintén jól áll a graffiti a művész-negyedeknek. A városok olcsóbb, leszakadt területeinket felzárkóztatásához elengedhetetlen egy tenni akaró, alkotó közösség. És ha már valahol kulturális élet van, ott hamar megindul a környezet felértékelődése, ahogy ez lezajlott például a budapesti Deák tér környékén is.

Érthető, hogy a rossz tapasztalatok miatt a közönség gyanakvással fordul a graffiti felé, de fontos látnunk, hogy a nagy felületű, modern falfestések már most is velünk élnek. A Halesz park betonfalát a Colorize csoport festette, a Széna téri Általános iskola és a Munkácsy Mihály Általános Iskola festményeit a diákok és szakközépiskolás hallgatók készítették. Megfelelő helyen és művészi keretek között lehet a graffiti értékes és egyike azon ritka műfajoknak, melyek nemcsak a műtermekben és kiállítóhelyeken élvezhetők.

Ugyanakkor nagyon fontos hangsúlyozni, hogy a graffiti nem alkalmas mindenre. Például beérett, történelmi hangulatú helyeken egy csupasz fal is lehet része az utcaképnek. A rajta elhelyezett falfestmény felboríthatja a településképet egységét, ha tolatkodó módon előtérbe kerül. Tehát minden falfestés előtt egyedileg kell megvizsgálni a helyszín adottságait, és csak a környezettel harmonizáló tematikájú, technikájú, szín- és formavilágú falképek készíthetők. A bemutatott példák nem feltétlen követendők, csupán illusztrációként szerepelnek. Mindenekelőtt azonban a legfontosabb szabály: csak művészi minőségű, valóban kvalitásos alkotások kerülhetnek közterületeinkre!

Első hallásra nem is gondolnánk, hogy a homlokzatokra utólagosan felrögzített hőszigetelő műanyag habtáblák is komolyan befolyásolják az utcaképet. Nincs kétség, hogy a következő generációk érdekében elkerülhetetlen a fokozott takarékoskodás a Föld energiatárolásával, hisz az emberiség jövője forog kockán. Ezt szolgálja a korábbi épületek határoló szerkezetei esetében a gyengébb hőtechnikai adottságok egyre intenzívebb feljavítása is. Vályogfalú, nádtetős házaink idejében ez a probléma nem merült fel, velük ma sincs gond ezen a téren.

Több száz éves műemlékeknel a jogszabály is tudomásul veszi, hogy az örökségi érték megőrzése behozhatatlan előnyt élvez a gázszámlával szemben. Viszont a nem védett házakon elvileg nincs semmi akadálya a homlokzat utólagos hőszigetelésének.

Az utóbbi száz év építészete is hagyott örökül finom, igényes díszítéseket alkotásain. Az 1930-as évek bérházainak, intézményeinek kapuzatai kökereteikkel, kovácsoltvas rácsaikkal, az ajtók mintás fabetéttel, a homlokzatok sajátos plasztikájával mind egyéni remekművek, nincs közöttük két egyforma. Fehérváron e kor neves helyi és fővárosi építészeinek mindegyik háza hordozza sajátos jegyeit, a barokk várost megidéző sarokerkélyeket, az elegáns nyílászerezést, az erkélyek izléses mellvédjeit, a falak hóbörzsös vakolatát. A Várkörút villasorán az art deco stílus is letette névjegyét. A Víziváros és a Vasútkörnyék megmaradt házai is őrzik ezeket a fontos értékeket.

A háború utáni első években, a lakótelep építések kezdeteként az első fecskék a „szocraál” jegyében születtek a Béke tér környékén. Beérrett, igényes külsejükkel kivívták, hogy mai építészeti megítélésük egyértelműen pozitív legyen. Hét évtized múltával alaposan megérettnek homlokzatok felújítására. A műves kőművek, oszlopok, bélések, fogazott köpárkány, mind művészi értéket jelentenek. Am nagy kár érné az utca arculatát, ha ezek az elegáns, szerény szépségek végleg belefuladnának a polisztirol aműgy jótékony 16 centis melegébe. Ez a veszély leselkedhet a 30-as évek finom ornamentikájú polgárházaira, sőt a korai modern stílus élénk plasztikájú, színvonalas, sokerkélyes lakóépületeire is. Mindent beborító új polár-köntösbe öltöztetve elveszíthetik értékeiket, eredeti építészeti jellegzetességeiket.

Hogy városunknak ezek a különleges értékű épületei felújítás után ne semmitmondó egyenábrázattal nézzenek majd a jövőbe, hozzáértő kezek vezérlete szükséges a homlokzatok utólagos hőszigeteléséhez. A táblák felrakását a falakra ne automatikusan, „érzékletlenül” végezzék, hanem építész és szigetelő szakértők által közösen átgondolt, kiértékelte részlettervek alapján, olyan igényes megoldásokkal, hogy a házak megőrizhessék, vagy újranyerjék építési korukat idéző, sajátos arcukat. (Urambocsá! fondorlatosan visszacsémpészve az eredeti ornamentikát...) No és messzire elkerülve a manapság oly divatos meghöklentően rikító vagy éppen lefáradt természetellenes színezést!

Előkép: Egy budapesti közintézmény épületén megvalósult extenzív zöldtető (fotó: Dimitrievits Dóra, Budapest, 2017)

Zöldhomlokzat

A városi hagyományos zöldfelületek a beépítettség miatt viszszaeszkorulóban vannak, így a zöldfelületek növeléséhez alternatív megoldások alkalmazása szükséges. Az eddig kihasználatlan és nem túl kecsgetető látványt nyújtó felületek bevonhatók a zöldfelületi aktivitásba. Továbbá az ún. biofiltrációs funkciójának köszönhetően levegőtisztító és porfogó hatású, de hőszigetelő, hangszigetelő és rekreációs tulajdonsága is jelentős. Vizuális hatásán túl jótékony hatással van az ember hangulatára és fiziológiájára. A növényzet elnyeli a közlekedési és egyéb városi zajszennyezést, csökkenti a rezgések és a hangok terjedését.

Potenciális homlokzati felületek zöldhomlokzattal történő letévesítésére

Előkép: Megvalósult futtatott növényfal egy bázeli bevásárlóközpont külső homlokzatán (fotó: Dezsenyi Péter)

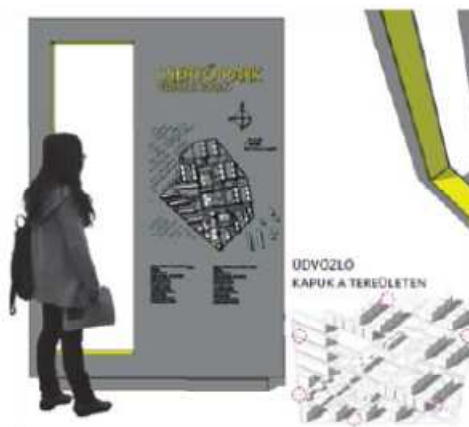
Előkép: Megvalósult zöldhomlokzat a londoni Rubens Hotel tüzfalán (fotó: rubenshotel.com)

Meglévő zöldhomlokzat kialakítás

Egyedi arcúlati elemek

A lakótelepi épületek homlokzat felújítása és színhasználata rendszertelenül történik, nem mutatnak egységes képet, ezért szükséges olyan identitásképző elemek elhelyezése, melyek a panelházak környezetét összefoglalják, mint pl.: lakótelepi parkbútorok felújítása és bővítése. Arculatteremtő elem lehet a lakótelepek bejáratánál elhelyezett totemoszlop is.

Előkép: Lakótelepi információs tábla (tervet készítette: Csige Anna)

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
VÉLEMÉNYEZÉSI ADATLAP

Településnév:	Székesfehérvár	Főépítész:	Lantay Attila
Megye:	Fejér	TAK készítő:	Csutiné Schleier Erzsébet és Pintérné Tóth Viktória
Település lélekszám:	97190	TAK oldalszám:	219
Véleményező:	Fejér Megyei Építésszakmai Kamarája – Székesfehérvár, Várkörút 23. fszt. 3. (Képviselő testület által elfogadott TAK-ra)		
A 314/2012. (XI.8.) Korm. rend. 12. melléklet szerinti tartalmi követelményeknek való megfelelés		IGEN; NEM	Megjegyzés:
1. Bevezetés, köszöntő		IGEN	A település léptékéhez, történetéhez igazodó, lényegre törő, példaértékű.
2. A település bemutatása, általános településkép, településkarakter		IGEN	Minden részletre kiterjedő, a karakterek meghatározása a település méretének megfelelő.
3. Örökségünk, a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők		IGEN	Nem önálló fejezet része, hanem 4 munkarészben taglalja. A TAK végén pedig a „Műemlékeink” fejezetben részletes listát ad a védett értékekről.
4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával		IGEN	Székesfehérvár kiterjedéséhez igazodva több fejezetben határozza meg.
5. A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató, közterületek településképi útmutatója - utcák, terek, közparkok, közterek		IGEN	Minden részletre kiterjedően ad útmutatást a típusábrák megfelelő beillesztésével.
6. Jó példák bemutatása: épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokatzaképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása		IGEN	Szépen kidolgozott munkarész, dicséretes tartalommal.
7. Jó példák bemutatása: sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések		IGEN	Alapvetően rendben van.
8. Beépítési vázlatok (nem kötelező tartalom)			A város léptékére tekintettel nem kötelező munkarész
A.) Közérthetőséggel kapcsolatos szakmai vélemény:			

Közérthető, olvasható, szépen kidolgozott, jól szerkesztett TAK. Helyenként sajátos nyelvezetével, nem bántóan foglal állást egyes településképet meghatározó esetekben, s ad előremutatást, megoldást. Egyes esetekben csak a szövegből következtethető a jó és rossz példa elkülönítése. A mellékelt fényképek esetében ez nem mindig valósul meg. (pl. 172. o.) A térképmellékleteknél javasolt a főbb útvonalak megnevezése a jobb beazonosíthatóság érdekében.

B.) Település bemutatásával kapcsolatos szakmai vélemény:

A „Székesfehérvár városzerkezeti fejlődése” fejezetben a római kortól napjainkig részletesen bemutatja a település szerkezeti kialakulását, fejlődését. A „Településkép változása képekben” részben korabeli fotókat hasonlít össze, mellyel látványosan érzékelteti a város „fejlődését”. Városrészekre bontva részletesen ismerteti a településszerkezet átalakulását, történeti bemutatást.

C.) Területlehatárolással kapcsolatos szakmai vélemény:

A települési karaktereket 11 részre osztja, mely megfelelő részletettséggel fedi le a települést. Külön fejezetben a karakterek mellett városrészeket (10 db) határoz meg, melyek többnyire vegyes karakterűek.

D.) Építészeti ajánlással kapcsolatos szakmai vélemény:

Az „Építészeti útmutató” részben az egyes településrészek karakteréhez igazodva jól határozza meg a megfelelő épülettömeg alkalmazását. Érdekes munkarész a garázsok elhelyezésének lehetőségei, a „garázházak” kialakulása, létkérdésnek tekinti a gépjárművek elhelyezésének megoldását. A háztetők bemutatása is jó gondolat, kitérve az épületgépészet „káros” hatásaira. Igényesen mutatja be az épületszerveket, bejáratok, ajtók, ablakok kialakítását, felületképzéseket. Az épületplasztikára történeti áttekintéssel hívja fel a figyelmet, az épületszínezés, a graffiti is kiemelt szerepet kap a TAK-ban. Dicséretes az utólagos hőszigeteléssel foglalkozó fejezet, melyben felhívja a figyelmet: „Hogy városunknak ezek a különleges értékű épületei felújítás után ne semmitmondó egyenlőbrázattal nézzenek majd a jövőbe, hozzáértő kezek vezérelte szükséges a homlokzatok utólagos hőszigeteléséhez.” Gondos munkarész foglalkozik a kerítésekkel, a reklámok tekintetében azonban nem minden részletre kiterjedő (pl. fényreklámok, „totemoszlopok”, stb.). A zöldfelületekkel, azok fejlesztésével foglalkozó fejezet is szépen kidolgozott, minden részletre kiterjedő.

E.) Jó példák bemutatásával kapcsolatos szakmai vélemény:

Külön fejezetben nem tárgyalja, hanem logikusan az építészeti útmutatóban alkalmaz jó példákat az egyes részletek bemutatásához.

F.) Egyéb szakmai vélemény:

Megismerve Fejér megye arculati kézikönyveit megállapítható, Székesfehérvár TAK-ja kiemelkedő tartalmú, részletettségű, szerkesztésű. Gratulálunk a TAK készítésében résztvevőknek!

Székesfehérvár, 2018. december 06.

Németh László elnök

Németh László elnök

Részletek Igari Antal előadásából (Műemlékek - TAK):

MŰEMLÉKEINK

ADY ENDRE UTCA 1. LAKÓHÁZ
 védelmi (bírság) kategória: II.
 törzsszám 10836 hrsz: 142 azonosító: 3801
 Neoreneszánsz stílusban épült 1890 körül (Say Ferenc) egy 1810-es épület helyén. 1941-ben átalakították takarékszövetkezeti székházzá (Kaes Gyula). Homlokzati rekonstrukció az 1990-es években. Pincéjében a lebontott Budai-kapu védműveinek csonkjai, földszintjén a korábbi ház falai találhatók, középkori kőfaragványokkal.
 GPS koordináták: 47,1934904°; 18,4088227°
 műemléki környezet (hrsz): azonosító: 21864
 86, 91, 92, 136, 141, 143, 243, 265

ADY ENDRE UTCA 8. LAKÓHÁZ
 védelmi (bírság) kategória: II.
 törzsszám 1472 hrsz: 241 azonosító: 3804
 Területén korábban már állt egy ház, egyes részei alatt egykor a városfal húzódott. 1870 körül alakította ki a Reh család klasszicizáló neoreneszánsz architektúrával, a Hübner család korábbi barokk lakóházának felhasználásával, A XX. szd. I. felében a Székesfehérvári Önségélyző Egylet székháza. Itt lakott Csitáry G. Emil polgármester is.
 GPS koordináták: 47,193526°; 18,407432°
 műemléki környezet (hrsz): azonosító: 21869
 151/7, 235, 240, 242, 243, 244

ADY ENDRE UTCA 5. LAKÓHÁZ
 védelmi (bírság) kategória: II.
 törzsszám 10831 hrsz: 144 azonosító: 3802
 A XIX. szd. közepén, korábbi épületek felhasználásával épült. Az északi telekhatárán álló szárnyépülete a városfalra épült, amely a Városkapu u. 4. sz. felől közelíthető meg. Az 1948-ban átépített udvari homlokzatai előtt konzolos függőfolyosó van. Utcafronti bolt-helyiségei csehsüveg boltozatosak, átalakított portálokkal.
 GPS koordináták: 47,193563°; 18,408603°
 műemléki környezet (hrsz): azonosító: 21865
 140/1, 141, 143, 145/1, 149, 243, 264, 265

ADY ENDRE UTCA 7. EGYKORI FEKETE SAS SZÁLLÓ
 védelmi (bírság) kategória: II.
 törzsszám 1471 hrsz: 149 azonosító: 3803
 A XVIII. szd. elején már állt egy lakóház a városfalig futó telken. Ennek helyén épült 1755-ben a mai épület elődje. A fogadót korábbi barokk házak részbeni felhasználásával 1820-30 körül klasszicista stílusban átépítették. 1848-ban a Fekete Sas Kávéház a „fiatal-ság gyűlése”, a márciusi forradalmi események első helyszíne volt Fehérváron.
 GPS koordináták: 47,193594°; 18,408237°
 műemléki környezet (hrsz): azonosító: 21866
 144, 145/1, 147, 148/1, 151/2,3; 243, 262, 263, 264

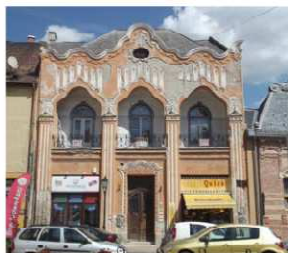
ADY ENDRE UTCA 9.-15. LAKÓHÁZ
 védelmi (bírság) kategória: III.
 törzsszám 1473 hrsz: 151/2,3,5,6,7, azonosító: 3805
 A XIX. szd. végén épültek a házak, a 13. sz. alatti csendőrpáncsnokság céljára. 1980-84-ben az ÁREV irodai célra teljesen átalakította (Zalka István). A telek északi végében lábakra állított, CLASP-rendszerű ház, alatta a városfal egy szakasza bemutatva. 2007-2008-ban a 15. sz. épületet teljesen felújították (Tóth Zsuzsa), a többitől leválasztották.
 GPS koordináták: 47°19'36.68"N / 18°40'70.35"E
 műemléki környezet (hrsz): azonosító: -

ARANY JÁNOS UTCA (II. JÁNOS PÁL PÁPA TÉR) PÜSPÖKI SZÉKESEGHÁZ
 védelmi (bírság) kategória: I.
 törzsszám 1474 hrsz: 379 azonosító: 3806
 Az egykori négykaréjos kápolnát gótikus stílusban bővítették a Szt. Péter-Pál székesegyházzá (1235), 1543-1688 közt török dzsámi. Jezsuiták barokkosították (175-71). A püspökség alapításától katedrális (1777). Mária Terézia biztosított mestereket az átalakításhoz (főoltár F. A. Hillebrandt, oltárkép Vinzenz Fischer). Fő kincse: Szt. István hermája. 1935-ben gótikus ablakok kerültek elő. Az alttemplomban őrzik III. Béla és felesége sírkölapjait, a bejáratnál I. vh.-s emlékmű (1929, 1938; Pásztor János, Hikisch Rezső).
 GPS koordináták: 47,190417°; 18,409832°
 műemléki környezet (hrsz): azonosító: 21872
 309, 310, 358/1, 378, 380, 383, 393, 394

ARANY JÁNOS UTCA HENTEL-KÁPOLNA (SZENT ANNA)
 védelmi (bírság) kategória: I.
 törzsszám 1475 hrsz: 381 azonosító: 3807
 Egyetlen ép gótikus emlékünket Hentel polgár építtette 1470 körül. Figurális díszítése nem volt, ezért a muzulmánok az 1543-as ostromtól dzsámiként használták. Szinte mind megsemmisült, de 1936-ban 2 falképet (növényi és kalligrafikus) találtak. Előtte Kálmáncsehi Domonkos prépost, XV. századi nagy humanista szobra, Ohmann Béla
 GPS koordináták: 47,190650°; 18,409704°
 műemléki környezet (hrsz): azonosító: 21886
 307, 308, 358/1,2; 379, 380, 382, 383, 393
ARANY JÁNOS UTCA KÁLMÁNCSEHY DOMONKOS SZOBOR
 védelmi (bírság) kategória: III.
 törzsszám 9711 hrsz: 358/2 azonosító: 3808

KOSSUTH UTCA 10. LAKÓHÁZ (CSÖPPENSZKY-HÁZ)
 törzsszám 10834 védelmi (bírság) kategória: II.
 hrsz: 413 azonosító: 3848

A XVIII. szd. elejétől neves építőmesterek (Jodocus Schmidt, Hatzinger Pál) tulajdonának elbontása után építtette Csöppenszky Mihály ügyvéd a szecessziós bérházat (1905-1909). Kivitelezője és tervezője is Fröschl Ferenc fehérvári építész. Az épületet hullámos oromzat zárja, amit pilaszterek támasztanak alá, tetejüket pávadíszítéssel (pávás ház).

GPS koordináták: 47,190709°; 18,411386°
 műemléki környezet (hrsz): azonosító: 21951
 372, 373/2, 383, 398, 410, 411, 414/1, 2;

KOSSUTH UTCA 11., UDVAR LAKÓHÁZ
 törzsszám 10327 védelmi (bírság) kategória: II.
 hrsz: 367 azonosító: 3849

Hrabovszky jegyző a várfalon álló középkori ház felhasználásával manzárdtetős barokk lakóházat építtetett (1743-61). Erősen átalakították a Héjji-testvérek (1930 körül). Tömbrekonstrukcióval kiszabadították az udvari épületet. Utcafrontján a 9. sz.-mal együtt mélyparkolós modern ház épült (Vadász György, Vánca László, Mil ténny Miklós, 1992-94).

GPS koordináták: 47,190160°; 18,411380°
 műemléki környezet (hrsz): azonosító: 21950
 362/1, 2; 365, 366, 368, 369, 371/1, 2;

KOSSUTH UTCA 12. ÁRPÁD FÜRDŐ
 törzsszám 10272 védelmi (bírság) kategória: I.
 hrsz: 414/1.2 azonosító: 3850

A XVIII-XIX. szd.-ban helyén katonai élelmezési raktár volt. A Dudai úton megépült lakóházak köszönhetően megüresedett területen épült a fürdő szecessziós stílusban (Hübner Jenő, 1904-05). 1912-ben átalakították. 1929-ben színházterem épült vasbetonból, az étteremhez télikert, a Várkörúton pedig 60 szobás szálloda. A színháztermet 1940-ben uszodává alakították. A Várkörúti épületszárnyakat (uszoda, szálló) elbontották (2008), a fürdőt teljesen felújították (2009).

GPS koordináták: 47,190512°; 18,411571°
 műemléki környezet (hrsz): azonosító: 21949
 371/1, 372, 373/2, 383, 411, 412, 413, 415/2, 3; 416, 432, 465, 466, 469

KOSSUTH UTCA 13. LAKÓHÁZ
 törzsszám 1523 védelmi (bírság) kategória: II.
 hrsz: 366 azonosító: 3851

Az itteni középkori épület a XVII. szd. végén került a gr. Zichy család tulajdonába, majd a br. Rudnyánszky családé. Jelenlegi késő barokk alakját Schwanfelder János idején kapta (1801-05). A XIX. szd.-ban bérház, polgári tulajdonosokkal. Tömbrekonstrukció során a hátsó szárnyak lebontásával történt épületfelújítás (Schulz István, 1987).

GPS koordináták: 47,190033°; 18,411441°
 műemléki környezet (hrsz): azonosító:

KOSSUTH UTCA 15. LAKÓHÁZ (GYÖRY-HÁZ, VAGY PELIKÁN VENDÉGFOGADÓ)
 törzsszám 1524 védelmi (bírság) kategória: III.
 hrsz: 362/1,2 azonosító: 3852

A török után katonatisztek, majd Demkovics József megyei jegyző birtokolták. Mai alakját a XVIII. szd. II. felében kapta, később többször átalakították. Utcai traktusában a Pelikán Fogadó, a melleszárnyakban istálló és kocsiszín volt. Itt működött a Nemzeti Játék Színi Társulat (1818-37). XIX. szd. közepétől a Györy-családé. Felújítás 1980-86-ban.

GPS koordináták: 47,189836°; 18,411565°
 műemléki környezet (hrsz): azonosító: Ny

LÉPCSŐ UTCA 1. (MEGYEHÁZ UTCA 5.) LAKÓHÁZ
 törzsszám 1526 védelmi (bírság) kategória: II.
 hrsz: 286 azonosító: 3854

1739-ig közös telket alkottak, 2005-ben újra összevonták, mert egy közös lépcsőházuk van. Az értékesebb Lépész u. 1. középkori eredetű, mai manzárdtetős barokk alakját az 1750-60-as években nyerte, szoborfülkében Nepomuki Szt. János szobra. Tulajdonosai általában kereskedők voltak. A Megyeház u. 5. romantikus sarokház (XIX. szd. II. fele).

GPS koordináták: 47,190280°; 18,408897°
 műemléki környezet (hrsz): azonosító: 21945
 213, 214, 283, 285, 288, 289, 294, 305, 307, 308

MEGYEHÁZ UTCA 5. (LÉPCSŐ UTCA 1.) LAKÓHÁZ
 törzsszám 11209 védelmi (bírság) kategória: .
 hrsz: 286 azonosító: 11913

1739-ig közös telket alkottak, 2005-ben újra összevonták, mert egy közös lépcsőházuk van. Az értékesebb Lépész u. 1. középkori eredetű, mai manzárdtetős barokk alakját az 1750-60-as években nyerte, szoborfülkében Nepomuki Szt. János szobra. Tulajdonosai általában kereskedők voltak. A Megyeház u. 5. romantikus sarokház (XIX. szd. II. fele).

GPS koordináták: 47,190280°; 18,408897°
 műemléki környezet (hrsz): azonosító: -

Készült 200 példányban, kapják Fejér megye települési önkormányzatai, TAK készítők, véleményezők.

FEJÉR MEGYEI ÉPÍTÉSZEK KAMARÁJA

8000 Székesfehérvár, Várkörút 23. fszt. 3.
T:22/385-317 E-mail: fejermek@fejermek.hu
T/F:22/784-789 Honlap: www.fejermek.hu